

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31e JAARGANG

WOENSDAG 26 JUNI 1946

No. 1520

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Adjunct-Secretaris: J. H. Lubbers.

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Aangeteckende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD: Blz.

De financiering van het herstel door Dr. Th. H. Mulders	403
Amerika en het Verre Oosten door Dr. A. J. P. Tammes	407
Uitbreiding van bevoegdheden der „Comités d'Entreprises" in Frankrijk door A. Rom Colthoff	409
Het economisch herstel in Frankrijk door J. H. Lubbers	411
Aanteekening:	
Conferentie van de Ecito voor internationaal verkeer met Scandinavië	413
Geld- en kapitaalmarkt	415
Statistieken:	
Verkeer en vervoer in Nederland	414
De buitenlandsche handel der Vereenigde Staten ..	415

DEZER DAGEN

zijn er in Nederland vacatures, de maatschap is gesticht, er worden ministers gevraagd. Men kijkt binnen en buiten

de grenzen — om een beeld van Vergilius te gebruiken — naar de „rari nantes in gurgite vasto", de enkelen, die zich zwemmende weten te houden in den onafzienlijken maalstroom. Want — en het is geen verwijt aan de waterbouwkundigen, die zich in alle geledingen geducht hebben geweed — we hebben nog lang geen vasten grond onder de voeten.

Dit blijkt uit het antwoord, dat Sjahrir als Indische tegenvoorstellen moest overbrengen: officieel zijn we één stap teruggesleden op het glibberige pad. Job's geduld, Salomo's wijsheid en . . . conferenties in Londen zijn er voor nodig. Juist als voor Britsch-Indië. Er komt ook een Rijksconferentie, doch niet dezer dagen.

Intusschen vormen de berichten der correspondenten over de conferentie der „Big Four" te Parijs een nieuwe Tristia, alleen al door den Ovidiaanschen toon van geforceerde opgewektheid. De ministers zullen thans trachten het in het geheim eens te worden. Hiermede is de Amerikaanse minister het om te beginnen oneens. Hij wenscht zich aan den Amerikaanschen nationalen ziener Walt Whitman te houden „to utter the word democratic". Voor de rest wordt de profeet Whitman in eigen land niet bijster geëerd, althans als men naar de atoomquaestie ziet. Schreef hij niet — „Song of myself" —: „for every atom belonging to me as good belongs to you"? Dat is meer het Russische standpunt.

Terwijl de heeren delibereerden is de eerste atoombom sinds den vrede gevallen. Is het een wetenschappelijk of een politiek experiment, een proef- dan wel een oefenbom? Nóg, kan men zeggen, het eerste.

Boeiender nog dan atoomsplitsing is splitsing van persoonlijkheid. Bidault, oud geschiedenisleeraar, werkt in Frankrijk voor twee. Niet alleen de maatschap is hem gelukt, doch zelfs de mannen had hij op zeer korten termijn bijeen. De Fransche kabinetsformaties, hoezeer ook geleid door mannen van het nieuwe Frankrijk, lijken sterk op de vooroorlogsche; dezelfde gezichten op andere stoelen. Waarschijnlijk werken hier sterker krachten dan alleen de historische vorming van Bidault.

Een historische parallel dringt zich eveneens op bij het bericht, dat de Nederlandsche kustvaart zich ook op de Middellandsche Zee gaat richten. Met even bescheiden schepen heeft Nederland in zijn bloeitijd het handelsverkeer in dat gebied beheerscht; de naam van de Ruyter werd groot als koopvaardijkapitein op den Levant. De congressisten, die te Amsterdam bijeen zijn voor de conferentie over internationale scheepvaartvraagstukken, mogen hieruit zien, dat de geest gezond is, al treffen zij nog gestremde havens.

Doch op andere punten gaan we vooruit. Het verkeersnet wordt steeds uitgebreider en de kolenproductie neemt toe. En in dit kader past ook de actie om de matte plekken, die op de Nederlandsche kaart als naoorlogsch verschijnsel zijn gebleven, te polijsten. Dat niemand zich vacantie gunne, zonder aan de noodgebieden een deel van de resultaten van zijn werkkraft te hebben afgestaan.

◆ **Vacatures** ◆

De Noordelijke Economisch-Technologische Organisatie (NETO) te Groningen, roept sollicitanten op voor een

Directeur

bij voorkeur met administratieve- en bedrijfservaring in commerciële, technische of sociaal-economische richting en

twee Sociaal-economen

drs. sociale geographic of drs. economie of gelijkwaardige opleiding. Zoo mogelijk eenige ervaring in praktisch sociaal-economisch onderzoek.

Uitvoerige sollicitaties te zenden aan den Voorzitter van het Bestuur van de NETO, Verlengde Heereweg 108, Groningen. Bezoek alleen na oproep.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN zoekt voor haar administratieve afdeling een

bedrijfsstatisticus

Doctoraal Economie of Accountantsdiploma gewenst. Voorkeur genieten zij, die reeds in een soortgelijke functie werkzaam zijn geweest. Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan de Afdeling Personeelzaken, Willemstraat 65 te Eindhoven, onder motto „BS”.

BEDRIJFSGROEP IN DE METAALINDUSTRIE vraagt een

adjunct-secretaris

Leeftijd 25-35 jaar. Vlotte, representatieve persoonlijkheid met commerciële en/of technische achtergrond, belangstelling voor industrieel-economische problemen en gewend „service” te verleenen. Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige vermelding van opleiding en antecedenten onder no. 13557 Adv. Bureau „Die Haghe”, Plein 11, Den Haag.

GROTE FABRIEK OP TEXTIELGEBIED

zoekt

BEDRIJFSLEIDER

bij voorkeur ingenieur, met ervaring op bedrijfsorganisatorisch gebied; moet in staat zijn leiding te geven aan 1200 man personeel. Zelfstandige positie. Salaris f 1000,- per maand. Leeftijd 30 à 40 jaar. Cand., die daarvoor in aanmerking komen, zullen worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek te Utrecht door de

Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen, vergezeld van twee nieuwe pasfoto's (van voren en opzij) te zenden aan Advertentie-bureau ALTA te Utrecht, vóór 20 Juli a.s., met vermelding in linkerbovenhoek van brief, op foto's en envelop: E.S.B. 1824, met daaronder naam, adres en leeftijd in drukletters.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

R. MEES & ZONEN

№ 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantien)

**BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN**

**AMSTERDAMSCH
BANK N.V.**

KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing - afschrijving van toekomstige lasten - blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:

zoutzuur, (alle kwaliteiten),

vloeibaar chloor

chloorbleekloog

natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

**Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam**

STANDARD AMERIKAANSCH PETROLEUM CIE

Geb. PETROLEA · 's-GRAVENHAGE

DE FINANCIERING VAN HET HERSTEL.

Het recht op schadevergoeding door het Rijk.

Naar algemeen gevoelen ligt op de Overheid de moreele plicht om de oorlogsgetroffenen zooveel mogelijk bij te staan om de geleden schade te herstellen. De schade is ontstaan bij de verdediging en later bij de bevrijding van het vaderland en het is niet meer dan billijk, dat allen dragen in de offers, waarmede zulks gepaard ging.

Wanneer de schade tegen de momenteele vervangingswaarde van het beschadigde goed zou worden vergoed bij volledige vernietiging en tegen een eventueel deel van de vervangingswaarde bij gedeeltelijke vernieling, zouden de problemen, althans voor de Overheid, praktisch alleen gelegen zijn in een juiste schatting van de geleden schade. Om verschillende redenen is deze uitkeering onder de huidige omstandigheden niet mogelijk. Een algeheele schadevergoeding zou, bij de enorme schade, die is toegebracht, op de Schatkist ondraaglijke lasten leggen. Voorts ontbreken momenteel de goederen, welke met de ontvangen penningen gekocht zouden moeten worden, waardoor een eventuele uitkeering slechts inflatie in de hand zou werken.

Er dienen echter middelen beraamd te worden om de gelden, die boven de zgn. rijksbijdrage voor wederopbouw of heraanschaffing noodig zijn, op de een of andere wijze ter beschikking te stellen. Daarnaast zal er voor gewaakt moeten worden, dat de verstrekte gelden inderdaad voor de aangewezen doeleinden worden gebruikt en de aanwending voor verbruiks- of gebruiksdoeleinden, waardoor de goederen immers door consumptie uit de circulatie verdwijnen, tot een minimum beperkt wordt; anders gaat immers het evenwicht tusschen geld- en goederenstroom opnieuw teloor.

De maatregelen, die ter financiering van het herstel zijn genomen, bestrijken dan ook drieërlei terrein, nl.

1°. de vaststelling van de bijdrage van Rijkswegen en de uitkeering der vastgestelde bedragen door daartoe aangewezen instellingen;

2°. de aanvullende financiering, welke verband houdt met het feit, dat de herstelkosten aanzienlijk hooger zijn dan de rijksbijdragen;

3°. de controle op de besteding van de beschikbaar gestelde gelden.

In het onderhavige artikel zullen deze punten nader worden gezien.

De omvang van de schade.

In het Memorandum, inzake de door Nederland van Duitsland te eischen schadevergoeding van October 1945, wordt de totale oorlogsschade geraamd op ruim f 25 milliard in de geldswaarde van 1938. Een aanzienlijk deel van deze schade werd veroorzaakt door productiederving gedurende de oorlogsjaren. Deze productiederving ontstond door de afwezigheid van den aanvoer van overzeesche grond- en hulpstoffen en werd nog versterkt, doordat Duitsland beslag legde op het grootste deel van onze voorraden. Deze laatste voorraden zijn apart gewaardeerd bij de materiele oorlogsschade. In het genoemde bedrag van f 25 milliard is voorts een som begrepen van f 6 milliard wegens schade door gedwongen overdracht van een deel der productie aan Duitsland. Bovendien behelst het totaal bedrag van f 25 milliard een claim van meer dan f 4 milliard aan schade wegens na 7 Mei 1945 geleden en nog te lijden productiederving.

De drie hier vermelde posten van resp. f 4, f 6 en ruim f 4 milliard geven het bedrag aan, waarmede in de oorlogsjaren het nationaal inkomen is afgenomen en het ook voor de naaste toekomst nog zal worden verminderd. Voor een deel is dit derhalve reeds gedragen door beperking van de consumptie gedurende den oorlog en voorts zal dit te dekken zijn door een sobere levenswijze in de eerstkomende jaren. Alhoewel deze bedragen onge-

twijfeld een schadepost vertegenwoordigen en een verdering deswege op het verslagen Duitsland gewettigd is, komen zij voor vergoeding door de Nederlandsche instanties onder de huidige omstandigheden praktisch niet in aanmerking. Bij de beperkte middelen komt het er momenteel voor ons land in de eerste plaats op aan om de schadevergoeding zoo te regelen, dat het nationaal productievermogen op korten termijn wordt hersteld. Een vergelijking van het Nederlandsche volksvermogen vóór en na den oorlog moge aangeven, op welke wijze de materiele voorwaarden voor de verwerving van het nationaal inkomen zijn aangetast, en eenig idee geven van de richting, waarin de vergoeding van oorlogsschade geleid zal moeten worden, om, mede met behulp van financieelen bijstand, ons volksvermogen weer op peil te brengen. Na mindering van de meer genoemde posten, wegens productiederving en gedwongen overdracht van de productie op het totaal bedrag der oorlogsschade, resteert een som wegens materiele schade aan het Nederlandsche volksvermogen van f 11,5 milliard.

In onderstaande tabel is aangegeven, op welke wijze dit schadebedrag over de verschillende soorten van vermogensobjecten is verdeeld. Een vergelijking met het vermogen per September 1939 geeft tevens aan, op welke wijze de onderscheiden vermogensbestanddeelen zijn aangetast.

Nationaal vermogen en geleden schade.

	Nationaal vermogen September 1939		Geleden schade	
	in mill. gld.	in % v.h. tot. volks- verm.	in mill. gld.	in % v.d. totale schade
Woningen	5.000	14	820	7
Huisraad	5.000	14	1.200	10
Nijverheid	5.000	14	2.200	19
Land-, tuin- en boschbouw ..	3.800	11	825	7
Overheidsbezit	2.800	8	550	5
Handel	2.500	7	1.800	16
Bank-, verkeers- wezen	1.800	5	1.020	9
Kerken en ver- eenigingsgeb.	550	2	160	1
Goud, belegg. in buitenland enz.	8.500	23	2.850	26
Totaal	± 35.000	100	± 11.500	100

Terwijl het in woningen belegde bedrag meer dan 14 pCt. van ons nationaal vermogen uitmaakte, bedroeg de schade slechts 7 pCt. van de totaal geleden schade. Huisraadschade was naar verhouding grooter. De nijverheid leed relatief hooge schade. Alhoewel het bedrag, dat vóór den oorlog in de nijverheid geïnvesteerd was, ongeveer gelijk was aan de som, die in woningen was gestoken, beliep de schade aan de nijverheid een bedrag, dat meer dan twee en een half maal zoo hoog was als voor woningen. Naar verhouding het zwaarst werd het bank- en verkeerswezen getroffen, waar de geleden schade, uitgedrukt in procenten van de totale schade, bijna het dubbele bedroeg van het aandeel, dat het bank- en verkeerswezen uitmaakte van het totaal nationaal vermogen. Men ziet derhalve, dat verhoudingsgewijs de schade opliep, naarmate de vermogensbestanddeelen gemakkelijker verplaatsbaar waren. De schade ontstond niet in de eerste plaats door oorlogsgeweld, maar door wegvoering in Oostelijke richting.

De grootte van de rijksbijdragen.

Een algemeene regeling met betrekking tot de bijdragen voor de verschillende categorieën van vermogensbestanddeelen werd op 9 November 1945 van kracht, toen het Besluit Materiele Oorlogsschaden (Staatsblad F 255) werd afgekondigd. In dit Besluit wordt onder oorlogsschade verstaan iedere schade als rechtstreeksch gevolg van oorlogsgeweld, toegebracht aan onroerende goederen, aan roerende goederen, welke tot een bedrijf behooren of het uitoefenen van een beroep dienen,

of aan huisraad, voorzover deze ten tijde van het ontstaan eigendom waren van Nederlanders en de schade binnen Nederland is toegebracht. De grondslag van de schaderegeling is deze, dat slechts het verschil tusschen de waarde van het goed vóór en na de beschadiging, beide gewaardeerd naar de op 9 Mei 1940 geldende factoren, wordt vergoed. Bovendien zijn bepalingen opgenomen, krachtens welke een bijdrage voor herbouw of herinstallatie slechts wordt verkregen, wanneer reeds tot herbouw resp. heraanwinst van goederen is overgegaan.

De bepalingen van het Besluit F 255 gelden vooreerst voor de schade aan onroerende goederen. Daarnaast is evenwel bij Beschikking van den minister van Financiën van 18 Juni 1945 een bepaling van kracht geworden, volgens welke een schade aan onroerend goed, welke het bedrag van f 3.000 niet te boven gaat, geheel van staatswege zal worden vergoed, terwijl de uitkeering met 25 pCt. zal worden verminderd, indien de eigenaar van het beschadigde goed in 1943 f 300 of meer aan inkomstenbelasting verschuldigd was of indien hij in de vermogensbelasting werd aangeslagen.

Voor bedrijfsuitrusting blijft de bepaling van waardeering naar de factoren van 9 Mei 1940 van toepassing. Voor handels- en bedrijfsvoorraden wordt de waarde, welke voor schadeloosstelling in aanmerking komt, gesteld op den werkelijk besteden koopprijs.

Voor de gebouwen, die bij den landbouw gebruikt worden, geldt uiteraard dezelfde bepaling als voor alle ander gebouwd onroerend bezit. Het grootste deel van den veestapel en van de gewassen te velde wordt als producten- en handelsvoorraad aangemerkt; de vergoeding voor deze schadevrijheden is derhalve relatief gunstig¹⁾.

De regeling voor de schadevergoeding aan huisraad is vastgelegd in de Eerste Uitvoeringsbeschikking op het Besluit Materieele Oorlogsschade 1945, gepubliceerd in de Staatscourant van 9 Januari 1946. In genoemd Besluit zijn voor een aantal categorieën van gebruiksgoederen maximale bedragen vastgesteld van de bijdrage (Bijv. bontmantels en bontjassen in totaal f 300; pleziervaartuigen, automobielen, rijtuigen, paarden, enz., f 400). Geld- en geldswaardige papieren en kennelijk overtollige goederen (dranken, rookartikelen, enz.) komen niet voor vergoeding in aanmerking. De maximale bijdrage voor huisraad varieert naar de huurwaarde van de woningen per jaar, waarbij voorts een indeeling is gemaakt in groote steden, provincieplaatsen en plattelandsgemeenten. Bij Besluit van 4 April 1946 (Staatscourant van 5 April 1946) is in de oorspronkelijk vastgestelde maximumbijdrage eenige wijziging gebracht, waardoor in de groote steden bij een huurwaarde van f 200 of minder, in de provincieplaatsen bij een huurwaarde van f 150 of minder en op het platteland bij een huurwaarde van f 100 of minder, maximaal f 1.750 kan worden uitgekeerd. Naar de mate van de huurwaarde stijgt de bijdrage, met dien verstande, dat niet meer genoten kan worden dan f 11.250 bij een huurwaarde van f 1.500 in de groote steden, van f 1.200 in de kleinere plaatsen en van f 1.000 op het platteland.

Door de waardeering van de schade tegen prijzen van Mei 1940 blijft een groot deel van de geleden schade, gezien de sterk gestegen prijzen op practisch alle gebied, onvergoed. Bij de bouwnijverheid zijn de bouwkosten bijv. met ruim 150 pCt. gestegen; de groothandelsprijzen zijn met circa 140 pCt. opgelopen, terwijl de kleinhandelsprijzen een stijging ondergingen van $\pm$ 80 pCt. De rijksbijdragen dekken dan ook slechts een gedeelte van de totaal geleden schade. Begroot wordt, dat in totaal ruim 3 milliard wordt uitgekeerd, waarvan voor onroerend goed en schepen plm. $1\frac{1}{2}$ milliard, voor bedrijfsuitrusting en bedrijfsvoorraden plm. 1 milliard en voor huisraad plm. $\frac{1}{2}$ milliard. De zgn. rijksbijdrage omvat

derhalve slechts ongeveer 1/3 van de totale materieele oorlogsschade. Mede als gevolg van de prijsstijging, die sedert Mei 1940 optrad, kan met dit bedrag nog geen vijfde deel van de geleden materieele oorlogsschade worden hersteld.

Organen voor de vaststelling en de uitkeering van de oorlogsschade.

De bijdrage voor schade aan gebouwd onroerend goed wordt in elk afzonderlijk geval vastgesteld door den directeur van het Commissariaat voor Oorlogsschade aan de hand van onderzoeken, ingesteld door de Schade-Enquête-Commissies. Het ligt evenwel in de bedoeling, dat de schade in de toekomst wordt behandeld door het College van Algemeene Commissarissen voor den Wederopbouw, hetwelk derhalve ook voor de uitkeering van de schadepeningen zorg draagt. In de practijk wordt dit zelfs reeds toegepast. Aangezien de wederopbouw van boerderijen, welke wordt behandeld door het Bureau Wederopbouw Boerderijen (B.W.B.), onder het College van Algemeene Commissarissen ressorteert, geldt voor den wederopbouw in den agrarischen sector hetzelfde als hierboven aangegeven. Voor schade-uitkeeringen aan bedrijfsspanden is de Herstelbank²⁾ ingeschakeld.

De uitkeering van de rijksbijdrage aan bedrijfsuitrusting en bedrijfsvoorraden vond in het verleden plaats door voorschotverleening bij de Middenstandsbank (welke crediet verleende tot f 20.000) en door de Stichtingen 1940, (die voorschotten gaven, waarvoor de limiet van f 20.000 niet gold). In de toekomst zal de Herstelbank de belangrijkste instantie zijn, welke zich met deze zogenaamde B.- en C.-schade zal bemoeien.

Ook deze bedragen worden door den directeur van het Commissariaat voor Oorlogsschade vastgesteld. Terwijl echter bij de schade aan onroerend goed de bijdragen rechtstreeks uit 's Rijks kas beschikbaar worden gesteld, wordt bij de B.- en C.-schade een andere methode toegepast. Volgens artikel 8, lid 1, van het meergenoemde Besluit F 255 kan namelijk door of namens eenige rijksinstantie een voorschot worden betaald op de te verwachten bijdrage. Een dergelijk voorschot wordt als een gedeeltelijke betaling van de bijdrage beschouwd. Deze uitbetaling kan derhalve plaatsvinden, voordat de uiteindelijke bijdrage definitief vaststaat. Gewoonlijk zullen van deze regeling slechts bedrijven, welke vóór 10 Mei 1940 zijn opgericht, gebruik kunnen maken.

Voor veehouders en land- en tuinbouwers³⁾ is een andere credietverleening vastgesteld. De beschikking over de bijdragen voor agrarische doeleinden berust bij den Rijksdienst voor Landbouwherstel, welke onder het Ministerie van Landbouw, Visscherij en Voedselvoorziening ressorteert. Het bijzondere bij deze schadevergoeding is hierin gelegen, dat zij voor een deel in natura kan plaatsvinden.

De schade aan huisraad wordt daarentegen door den Secretaris van de Schade-Enquête-Commissie vastgesteld. De rijksbijdrage wordt op een huisraadschadeboekje bij de Nederlandsche Middenstandsbank gestort. Voorschotten op deze schade worden eveneens door de Nederlandsche Middenstandsbank, na verkregen opdracht van de Districtbureaux Verzorging Oorlogsslachtoffers, verstrekt. Aangezien men ook na de publicatie van de Eerste Uitvoeringsbeschikking op het Besluit F 255, algemeen van meening was, dat de bijdrage voor huisraadschade na verloop van tijd gewijzigd zou worden, vond vooral de methode van voorschotverleening veel toepassing:

Ook worden door de algemeene banken voorschotten gegeven op de te verwachten rijksbijdragen, terzake van geleden oorlogsschade. Men heeft daarbij uiteraard geen

¹⁾ Vgl. „De regeling der oorlogsschade in den landbouw” door Mr. G. van Setten in „E.-S.B.” van 5 Juni 1946.

²⁾ Voor de oprichting en het doel van de Herstelbank, zie men ook het artikel van Dr. Ir. B. Bölger: „De Herstelbank” in „E.-S.B.” van 8 November 1945.

bijzonder recht van voorrang bij de uitbetaling van de schadepenningen. Dit voorrecht kan eerst worden verkregen door cessie van de vordering op de rijksbijdrage. In artikel 11, lid 1, van het Besluit F 255 is bepaald, dat de bijdragen niet kunnen worden vervreemd of verpand, zonder goedkeuring van het Commissariaat. Een desbetreffende medewerking van den directeur van dit Bureau wordt niet verleend, dan nadat door hem overleg is gepleegd met de Herstelbank, waarbij dan moet blijken, dat bedoelde credieten het karakter hebben van kortlopende financieringen, voor herstel, vernieuwing of aankoop.

Voorts worden ook door de Herstelbank voorschotten verleend op de te verwachten rijksbijdrage. De Herstelbank kan een ruimere politiek voeren bij credietverleening terzake van de rijksbijdrage dan bijv. de Middenstandsbank, aangezien de voorschotten verleend kunnen worden, zoowel op grond van oorlogsschade aan bedrijfsuitrusting en bedrijfs- en handelsvoorraden, als wegens schade aan gebouwd onroerend goed.

Bovendien wordt nog een uitkeering verleend aan de door den oorlog getroffen in den vorm van uitbetalingen door molestverzekeringmaatschappijen. Het totaal dezer molestuitkeeringen wordt begroot op plm. f 700 miljoen. Ingevolge de Beschikking van den minister van Financiën van 4 Maart 1946 (G 61) moeten echter alle uitkeeringen terzake van schade aan roerende en onroerende goederen door deze maatschappijen op een ten name van den betrokken verzekerde geblokkeerde rekening bij de Herstelbank worden gestort. De Herstelbank geeft deze bedragen als regel eerst vrij, wanneer en naarmate de herbouw resp. de wederaanschaffing wederom plaatsvindt.

Aanvullende financieringen.

Een belangrijke taak is voor de financieringsinstellingen daar weggelegd, waar het verschil tusschen de herstelkosten en de rijksbijdragen moet worden overbrugd. Op dit gebied is met name een belangrijke plaats toegedacht aan de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V., opgericht 31 October 1945, kortweg genaamd de Herstelbank. Bij haar bedrijfsbeleid zal de Herstelbank er naar streven om een normale rente op haar kapitaal te verkrijgen, d.w.z. dat slechts credieten zullen worden verleend aan ondernemingen, die den zwaren rentelast, welke onvermijdelijk met de aanschaffing in dezen tijd gepaard gaat, kunnen dragen, m.a.w. aan de rendabele ondernemingen. Daarbij verleent de Herstelbank boven de algemeene banken de faciliteit, dat bij de beoordeeling van de credietverleening van de zijde van de Herstelbank de zekerheid, dat de betrokken onderneming een winstcapaciteit heeft, zoodanig, dat daaruit rente en aflossing op het verkregen crediet kunnen worden bestreden, doorslaggevend is. De liquiditeit van het crediet is van minder belang, aangezien de Herstelbank al haar middelen op langen termijn verkrijgt. Verder verleent de Herstelbank credieten, waarvoor de particuliere banken, vanwege het risico, dat er aan verbonden is, weinig interesse hebben. Wanneer met deze credietverleening in sommige gevallen onverantwoord hooge risico's gepaard gaan, maar nochtans financiële hulp in het algemeen belang noodzakelijk is, zal deze van de zijde der Herstelbank — welke een bedrijfseconomisch beleid heeft te voeren — slechts gegeven worden tegen zekere garanties van overheidswege.

Vele bedrijven zullen echter niet in staat zijn de uit het herstel voortspruitende rentelasten te dragen. Er worden daarom middelen beraamd om hierin tegemoet te treden.

Het verschil tusschen rijksbijdrage en herstelkosten kan op drieërlei wijze worden overbrugd:

- 1°. door een bijdrage à fonds perdu;
- 2°. door een jaarlijksche bijdrage, een zgn. rente-

vergoeding op het onrendabele gedeelte van de kapitaalsinvesteering;

3°. door een rentelooze hypotheek.

Een bijdrage à fonds perdu is weinig aan te bevelen. Dit geldt vooral voor woningbouw, waar de bouwkosten met meer dan 150 pCt. zijn gestegen, terwijl de huren zich momenteel nog op het peil van 1940 bevinden. Immers, wanneer de Regeering het verschil tusschen de op de huur gebaseerde waarde en de bouwkosten zou vergoeden, zal, wanneer na verloop van tijd, en dit is onvermijdelijk, de huur stijgt en daarmede dus ook de huurwaarde oploopt, aan den bouwer een schenking worden gedaan ter grootte van het verschil tusschen de gekapitaliseerde huurwaarde van Mei 1940 en de toekomstige gekapitaliseerde huurwaarde.

Het systeem van de jaarlijksche bijdrage is in Engeland toegepast, waarbij een standaardpremie van £ 22 per jaar werd uitgekeerd. Dit bedrag komt, gekapitaliseerd, overeen met de helft van de bouwkosten. Deze som schijnt nog niet voldoende te zijn om het verschil tusschen de bouwkosten en de huuropbrengsten te overbruggen. Deze financiering heeft het voordeel, dat jaarlijks slechts een beperkt bedrag door de Overheid ter beschikking behoeft te worden gesteld, terwijl bij rentelooze credieten ineens de hoofdsom moet worden uitbetaald. Men mag zich evenwel afvragen, of bij het systeem van uitkeering van jaarlijksche premies er voldoende gelden voor hypotheeken beschikbaar zullen komen, waarop dan deze premie zal worden betaald, gezien het onstandvastige karakter van de premies, welke uiteraard met de gezindheid van den bewindsman van Financiën en de Volksvertegenwoordiging zich kunnen wijzigen.

Het meest aanbevelenswaard lijkt de financiering, waarbij boven de rijksbijdrage, totdat het bedrag van de rentabiliteitswaarde bereikt wordt, een voorschot wordt verleend, waarover rente vergoed zal moeten worden, terwijl voor het deel van de bouwkosten, dat de rentabiliteitswaarde van het opgebouwde of weer aangeschaft goed te boven gaat, een rentelooze hypotheek wordt verschaft. Men stelt zich voor, om, zoodra de prijsverhoudingen meer gestabiliseerd zijn, definitief vast te stellen, welk deel van dit rentelooze voorschot voor kwijtschelding in aanmerking komt. De moeilijkheden, die zich hierbij zullen voordoen, zijn geenszins gering. Betrekkelijk gemakkelijk, zullen zij zijn op te lossen bij den woningbouw, waar het verschil tusschen rentabiliteitswaarde (= gekapitaliseerde huurwaarde) en bouwkosten zonder veel moeite is vast te stellen; zij zullen evenwel bijna onoverzienbaar zijn bij praktisch alle bedrijven, aangezien voor de berekening van de rentabiliteitswaarde van bijna iedere onderneming elk objectief gegeven ontbreekt.

Een dergelijke regeling bestaat momenteel in Nederland nog niet, maar het lijdt geen twijfel, of zij zal spoedig tot stand komen. Er zullen dan tevens zekere regelingen moeten worden getroffen, waarbij aan de Herstelbank de mogelijkheid tot hulpverleening wordt gegeven, zonder dat de eisch van renteverwerving op kapitaal van de bank behoeft te worden prijsgegeven, hetgeen dan kan geschieden door garanties van overheidswege. Uiteraard zal het de Herstelbank ook mogelijk moeten zijn credieten te verlenen aan geheel nieuwe bedrijven, welke voor het herstel van de welvaart des Rijks dienstig zijn te achten; reeds is begonnen met de verleening van dergelijke credieten ter hand te nemen.

Om de haar toegedachte taak naar behooren te vervullen, moet de Herstelbank over de noodige middelen beschikken. Tot dusver zijn deze verkregen door storting op het geplaatste aandelenkapitaal. Momenteel zijn geplaatst en volgestort 51.000 aandelen A van f 1.000 en 49.000 aandelen B, eveneens van f 1.000, zoodat in totaal f 100 miljoen geplaatst en volgestort is. Volgens de statuten bedraagt het kapitaal der vennootschap

f 300 miljoen, zoodat nog f 200 miljoen geplaatst kan worden³⁾. De aandelen A zijn gesteld op naam. Voor deze aandelen worden geen aandelebewijzen afgegeven; zij bevinden zich in handen van den Staat. De aandelen B luiden aan toonder en zijn thans voor een groot gedeelte in het bezit van de groote banken. De vennootschap kan verder geld opnemen tot een bedrag van 2/3 van het geplaatste aandelenkapitaal, zoodat momenteel op deze wijze een bedrag van 67 miljoen eventueel zou kunnen worden verkregen, hetwelk uiteraard tot f 200 miljoen verhoogd kan worden, wanneer tot plaatsing van het geheele aandelenkapitaal wordt overgegaan. Tenslotte kan de Herstelbank nog kasvoorschotten opnemen.

De controle bij de uitkeering van de bijdragen.

Aangezien aan de rechthebbenden op een bijdrage wegens oorlogsschade reeds uitkeeringen zijn gedaan, voordat de rijksbijdrage definitief werd vastgesteld, terwijl anderzijds bedragen zijn bepaald, die nog niet voor uitkeering in aanmerking komen, omdat de mogelijkheid van herstel op het oogenblik nog ontbreekt, was een aparte administratie noodig, waarin de reeds gedane betalingen resp. door de betrokkenen nog te vorderen bedragen zijn opgenomen. De rechthebbenden worden gecrediteerd voor de vastgestelde bijdragen en gedebiteerd voor de opgenomen bedragen, terwijl daarenboven de rente verrekend wordt (over de bijdragen wordt een rente van 4 pCt. 's jaars vergoed van den eersten dag van de kalendermaand af, waarin de schade is ontstaan). Bedoelde boekhouding wordt vanwege het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw bijgehouden in het Grootboek voor den Wederopbouw, wat de schade en het herstel aan gebouwd onroerend goed betreft, terwijl voor alle overige schade en herstel de administratie gevoerd wordt door het Centraal Verrekenkantoor, hetwelk onder het Ministerie van Financiën ressorteert.

De tegoedgeschreven gelden of de bedragen als voorschot op nog niet definitief vastgestelde bijdragen worden eerst vrijgegeven, nadat aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Er wordt nl. in drieërlei opzicht een controle toegepast, en wel een bestedingscontrole, welke er op toeziet, dat de verstrekte gelden inderdaad worden aangewend voor herstel en vernieuwing, een financiële controle, welke nagaat, of de herbouw of de aankoop van goederen wordt uit eigen middelen is te financieren, en een monetair controle, welke in nauwe samenwerking met De Nederlandsche Bank en het Ministerie van Financiën wordt uitgeoefend, waarbij wordt bezien, in hoeverre met het oog op de algemeene economische situatie een uitbreiding of inkrimping van de geldcirculatie noodzakelijk moet worden geacht.

De bestedings- en de financiële controle vindt in elk individueel geval plaats, wanneer binnen het kader van de monetair controle credietverlening in principe toelaatbaar wordt geoordeeld. Momenteel zijn er verschillende instanties, die toezicht houden op de uitkeering van de bijdrage. Daar de Herstelbank als semi-overheidsinstelling speciaal is ingericht voor de financiering van het herstel van de welvaart, alsmede voor het beheer van gelden, die van overheidswege voor vergoeding van oorlogsschade zijn of zullen worden uitgekeerd, is het duidelijk, dat aan de Herstelbank een centrale plaats bij de hierbij bedoelde controle wordt ingeruimd.

De controle berust, voor wat de schade aan onroerende goederen aangaat, bij het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw. De controle ten aanzien van de besteding van de gelden voor bedrijfsgebouwen is evenwel opgedragen aan de Herstelbank.

Voorts is bepaald, dat de Stichtingen 1940 van de door haar verleende credieten beneden de f 20.000 opgave

³⁾ Inmiddels is een nieuwe emissie van f 25 miljoen preferente aandelen B aangekondigd.

zullen verstrekken aan de Herstelbank, terwijl voor hoogere bedragen vooraf de goedkeuring van de Herstelbank gevraagd zal moeten worden. Ook voor de Nederlandsche Middenstandsbank gelden soortgelijke voorschriften, waardoor derhalve bereikt wordt, dat de gedragingen van genoemde lichamen gelijk loopen met de politiek van de Herstelbank.

Voorts is de medewerking van de Herstelbank noodig, wanneer particuliere banken crediet verstrekken tegen cessie of verpanding van de rijksbijdrage. Dit laatste kan niet plaatsvinden dan na goedkeuring van den directeur van het Commissariaat voor Oorlogsschade, welke hiervoor het advies van de Herstelbank inwint.

De controle voor de uitkeeringen wegens bedrijfsuitrusting in den landbouw berust echter geheel bij den Rijksdienst voor het Landbouwherstel.

Het beheer en de controle over de gelden, die door de Nederlandsche Middenstandsbank worden betaalbaar gesteld terzake van aanschaffing van nieuw huisraad, behoren evenmin tot de competentie van de Herstelbank, terwijl zij ook zijdelings geen enkelen invloed op de politiek van de Middenstandsbank dienaangaande kan uitoefenen.

Het bovenstaande betreft uitsluitend de uitkeering van de zgn. rijksbijdrage. Het lijdt geen twijfel, dat bij de te treffen maatregelen inzake de aanvullende financiering het arbeidsveld van de Herstelbank verder zal worden uitgebreid. Dit houdt niet in, dat de Herstelbank tot almachtig lichaam wordt gepromoveerd, dat autoritair door middel van credietverlening de richting bepaalt, waarin het Nederlandsche economische leven zich zal ontwikkelen. Het oordeel over de prioriteit van de uit te voeren projecten blijft, wat het bedrijfsleven betreft, bij de Ministeries van Handel, Nijverheid en Scheepvaart berusten, terwijl de Herstelbank als uitvoerend orgaan belast wordt met de financiering van deze objecten en de daaraan verbonden administratie.

Enkele slotopmerkingen.

Bij de herstellfinanciering moet steeds voorop staan, dat het geld gezond wordt gehouden. Dit beteekent dus, dat voor het verstrekte geld ook inderdaad de gewenschte goederen kunnen worden gekocht. De goederenstroom is primair; de regeling hiervan geschiedt in het binnenslandsch verkeer niet als vóór den oorlog door middel van prijzen en van geld om deze prijzen te betalen, maar door rantsoenering en toewijzing. De rol van de financiering is dan slechts aanvullend.

Zooals bleek, is de geheele herstellfinanciering er op gericht om zoo spoedig mogelijk ons productie-apparaat weer op peil te brengen. Daardoor zal men zich in de consumptieve sfeer voorloopig het noodige moeten ontszeggen. Gelukkig staat nog de mogelijkheid open om door middel van buitenlandsche credieten ons de meest noodzakelijke productiegoederen in het buitenland te verschaffen⁴⁾, maar ook hier zien wij de grenzen naar ons toekomen. Om het in het Nationaal Budget voor 1946 begroote bedrag van f 1,8 milliard aan buitenlandsche bijdragen te halen, zal ongetwijfeld liquidatie van een deel onzer buitenlandsche bezittingen onvermijdelijk blijken.

Wat de besparingen binnenslands aangaat, kunnen wij niet anders dan pessimistisch zijn. De minister van Financiën noemt in het budget van 1946 een bedrag van 1,2 milliard. Aan binnen- en buitenlandsche bijdragen zou dan een bedrag van 3 milliard beschikbaar komen. Uit de begroting voor 1946 valt evenwel op te maken, dat een aanmerkelijk deel van dit bedrag voor militaire uitrusting en dergelijke in economisch opzicht onproductieve doeleinden wordt gebruikt, waarop de term „investee-

⁴⁾ Men zie ook: „Middelen, die voor herstellfinanciering niet en wel kunnen dienen" door Mr. H. F. van Leeuwen in „E.-S.B." van 10 Januari 1946.

ring" dus niet van toepassing is. Het lijkt ons dan ook, dat de investeringen in 1946 ongeveer het bedrag van de overmakingen uit het buitenland zullen benaderen. Op zichzelf beschouwd is het daarom gewettigd en zelfs noodzakelijk om het herstel met nieuw geld te financieren, aangezien hier additioneële goederen in het verkeer komen, zonder dat er besparingen tegenover staan. Op grond van de overtuiging, die men kan hebben, dat zich bij particulieren en banken groote saldi bevinden, die overbodig zijn om den gang van de goederen door het economisch leven zonder wrijvingen te doen plaatsvinden, kan de financiering in de practijk evenwel geschieden door aantrekking van oud geld.

Dr. Th. H. MULDER,

AMERIKA EN HET VERRE OOSTEN.

Dit artikel valt mogelijk wat uit de lijn van dit weekblad. Het is niet economisch en niet statistisch en het zal ook overigens weinig zakelijke gegevens bevatten. Maar het wil bijwijze van correctie een onderwerp belichten, dat dikwijls al te economisch en al te zakelijk wordt opgevat. In zoover is het hier misschien toch op zijn plaats.

Men is geneigd de buitenlandsche politiek van de Vereenigde Staten meer te zien als een product van handelsbelangen dan die van andere groote landen. Deze laatste hebben een lange geschiedenis en het kost geen moeite in die geschiedenis groote lijnen en algemeene beginselen te herkennen, die als het ware behooren tot een psychische en onmaterieel karakterbeeld. Daartoe geeft de jonge historie van Amerika's actieve deelneming aan het volkenverkeer minder gelegenheid. Des te meer valt het oog op de welvaartsontwikkeling van het land als drijvende kracht achter de expansie sedert de jaren negentig tot nu. Waren niet de „dollardiplomatie", de „open deur" typische voortbrengselen van deze geschiedenis?

En toch, de economische beschouwingwijze geeft geen bevrediging. Laten we een oogenblik bij de beide laatstgenoemde verschijnselen blijven stilstaan. Wat bekend staat als de dollardiplomatie, is in het verleden alleen voorgekomen onder president Taft, den opvolger van den eersten Roosevelt en den voorganger van Wilson. Het motief was vooral politiek. De Regeering zag andere mogendheden, door middel van spoorwegconcessies en beheersching van natuurlijke hulpbronnen, zich uitbreiden in China en vreesde het land te zien uiteenvallen in politieke invloedssferen. Om dit te voorkomen stelde zij den anderen Regeeringen voor met haar deel te nemen aan internationale bankconsortia tot exploitatie van de objecten. Zelf nam zij de leiding om de aarzelende Amerikaanse bankiers in het geweer te brengen. Een van Wilson's eerste regeeringsdaden was den overheidssteun aan een leening „voor de reorganisatie van China" te onttrekken. Zijn overtuiging was, dat deze politiek niet tot het beoogde doel kon leiden en integendeel de onafhankelijkheid van China aantastte. Slechts één succes had de dollardiplomatie, nl. in de kleine Midden-Amerikaansche republieken. Ter bescherming van het toekomstige Panamakanaal wist de Regeering met den dollar gevaarlijke vreemde beleggingen uit te drijven. Het is nuttig aan deze episodes te herinneren, omdat de allerlaatste tijd een herleving van iets als de dollardiplomatie schijnt te geven. De Amerikaanse leeningen aan sommige Europeesche landen zijn bovenal politieke leeningen, wapens in den internationalen machtsstrijd.

De „open deur" wordt genoemd het bekende beginsel, volgens hetwelk Amerikaanse onderdanen in economisch onvolledig ontwikkelde gebieden op even gunstige voorwaarden kunnen handel drijven als andere vreemdelingen. Het vond zijn eerste en belangrijkste toepassing wederom in China. Met de vrees voor ontbinding van China voor oogen, noodigde de Amerikaanse Secretaris van Staat

andere belanghebbende Regeeringen uit over en weer den vrijen handel met een onverdeeld China te erkennen. Het beginsel werd sedert het begin van de eeuw telkens en nauwer omschreven herhaald. De geschiedenis van de open deur is onderzocht met al de nauwkeurigheid, en uitgebreidheid, die de gespecialiseerde Amerikaansche wetenschap aan de onderwerpen van de korte Amerikaansche historie kan besteden. De historici¹⁾ komen tot de volgende conclusies:

1. De eenheid en onafhankelijkheid van China werden als een politiek beginsel geworpen in den imperialistischen wedloop van de groote mogendheden.

2. Dit maakte de open deur tot de eerste belangrijke afwijking van de politieke nalatenschap van de „Founding Fathers", de stichters van de Republiek: geen blijvende verplichtingen buiten het Amerikaansche werelddeel.

3. Amerika laadde daarmee een verplichting op zich, die, indien op de proef gesteld, ver boven zijn krachten zou gaan. Alleen de omstandigheid, dat de mogendheden door haar groei en de tegenstellingen in Europa werden in beslag genomen, voorkwam de verdeling van China. Japan echter, dat in den eersten wereldoorlog de handen vrij kreeg, was daarna in staat de open deur tegen Amerika's vingers dicht te klemmen. Pas bijna een halve eeuw na de eerste open deur-nota's bezat Amerika de macht om het beginsel door te zetten. Toch was er al dien tijd geen Regeering, democratisch of republikeinsch, die er afstand van deed.

4. Volgens een koele berekening werd niet het handelsbelang met de open deur het gediend. De deur werd voor anderen open gehouden. Amerika had zakelijk meer kunnen profiteeren van een eigen invloedssfeer. Het handelsbelang, de beleggingen bleven gering tegenover het risico van de aangegane internationale verplichting.

De handel volgde, leidde niet.

De Amerikaansche verwachtingen van het Verre Oosten en de verplichtingen uit dien hoofde waren altijd ver vooruit aan het directe economische belang. China was daarbij de centrale grootheid, ofschoon het meereendeel van den Aziatischen handel met Japan gedreven werd. Tusschen 1920 en 1933, dus vóór de groote veranderingen, als gevolg van de Japansche expansie, beliep de Amerikaansche handel met het Verre Oosten een zesde van den totalen buitenlandschen handel van de Vereenigde Staten. De helft van dat deel was met Japan, een vijfde met China. In 1930, bij het begin van de groote depressie en op het hoogtepunt van een periode van enormen Amerikaanschen kapitaaluitvoer, bedroegen de langdurige beleggingen in het Verre Oosten 2,33 pCt. van Amerika's gezamenlijke buitenlandsche beleggingen. Van dat deel kwam 0,83 pCt. voor rekening van China. Dit alles valt in het niet bij de kosten, die het Amerikaansche volk, als gevolg van zijn politieke en militaire verplichtingen in den Pacific, heeft moeten maken²⁾.

De Amerikaansche politiek voor het Verre Oosten en den Stillen Oceaan werd vastgesteld door de opeenvolgende Regeeringen en haar onmiddellijke omgeving, ambtenaren, militairen, en dikwijls geïnspireerd door deskundige adviseurs, zendelingen en missionarissen. Belangengroepen, „pressure groups", waren daarbij meestal van de uitwendige expansie aan het eind van de vorige eeuw volgde de handel def autoriteit en niet de autoriteit den handel, zooals bij het ontstaan van de koloniale rijken. De eerste machtsdaad van de expansie, de oorlog met Spanje in 1898, betrok Amerika voor de toekomst meer in het Verre Oosten dan

¹⁾ T. A. Bailey, „A Diplomatic History of the American People", New York 1942. A. W. Griswold, „The Far Eastern Policy of the United States", New York 1938. N. J. Spykman, „America's Strategy in World Politics", New York 1942.

²⁾ K. S. Latourette, „The United States moves across the Pacific", New York 1946.

de open deur nota's, de dollardiplomatie en den handel. Toch was dit maar een bijproduct van dien oorlog en slechts weinige ingewijden, zooals de latere president Roosevelt I, waren zich de beteekenis van de Spaansche Philippijnen bewust en wisten de annexatie ervan door te zetten. De opgezweepte publieke opinie dacht alleen aan de Spaansche onderdrukking op Cuba en, op den achtergrond daarvan, aan de dominatie in de Amerikaansche middelzee, die straks het ontworpen kanaal door de landengte zou moeten beschermen.

* *

De Amerikaansche republiek is geboren uit een bewust zich afwenden van Europa, haar nood, haar nauwheid, haar oorlogen. Wel was men aan die oorlogen dank verschuldigd, want zij hielden de mogendheden op veiligen afstand bezig, terwijl het jonge land betrekkelijk ongemoeid op kon groeien, maar op voorwaarde, dat men er buiten bleef. Dit gelukte tamelijk wel en men kon er zelfs profijt van trekken. Men bleef met ontzag naar Europa kijken, maar het was een kijken over de schouders heen, niet naar voren toe. De langdurige afzondering werd versterkt door de intensieve inspanning van de verovering van een continent op natuur, klimaat en inboorling. Hieruit zijn de oude heiligdommen van de Amerikaansche buitenlandsche politiek ontstaan, gewijd door de ervaring en het nagelaten woord van de eerste presidenten: onthouding, neutraliteit, geen blijvende verplichtingen en bondgenootschappen buiten de beide Amerika's. De Vaderen konden nog niet het oog houden op het Verre Oosten, maar wel hielden zij het oog op den strijd tusschen de Europeesche mogendheden, waar die ook uitgevochten werd. Tevens kwam uit deze wordingsgeschiedenis het gevoel van moreele meerderheid voort, zich uitend in verbeterlust, voorkeur voor den onderdrukte en een idealisme, dat, door den afstand, weinig onderscheidingsvermogen heeft voor de details.

Naar de zijde, waarheen de Vaderen over de schouders gekeken hadden, d.w.z. naar Europa, heeft de Amerikaansche politiek haar aangeboren en verworven eigenschappen tot aan het einde van den laatsten oorlog goed bewaard. Er was een persoonlijke politiek van den eersten Roosevelt in de Noord-Afrikaansche kwesties, die ietwat uit de gereserveerde lijn lag. Er waren twee Amerikaansche interventies in twee groote Europeesche oorlogen, in beide gevallen een „Balance of Power”-politiek, opgelegd door de noodzaak van een overlevend Engeland. Door deze dwingende noodzaak, door de banden des bloeds en door de onmiddellijke gevoelsreactie tegen den gepersonifieerden onderdrukker (den Keizer en Hitler) en vóór de onderliggende partij (het geschonden België) en een kwart eeuw later het met den rug tegen den muur strijdende Engeland) kon Amerika van het begin af niet neutraal zijn. Het kon dit ook niet, toen het de lekken in de neutraliteit, die ontdekt waren in den eersten oorlog, met wetsbepalingen had dichtgestopt. Maar dit waren slechts „tijdelijke” bondgenootschappen voor buitengewone noodgevallen, zooals Washington het in zijn onsterfelijke afscheidsrede had gezegd en de blijvende bondgenootschappen werden afgewezen; eerst de Wilson-volkenbond, toen de afzonderlijke garantie voor de Fransche Oostgrens en tenslotte, na den laatsten oorlog, een organisatievorm, die van de Vereenigde Naties een Wilson-volkenbond zou hebben gemaakt. De gedachte van de internationale organisatie op zichzelf echter, beantwoordde aan den idealistischen inslag van het Amerikaansche volk. In de jaren twintig was het ook al op weg den ouden volkenbond door de achterdeur binnen te komen. En in de geestdrift vóór het tegenwoordige lichaam ligt meer continuïteit dan men, gedachtig aan Wilson's tragische débâcle, zou meenen. De zieke president had door zijn ontoegeeflijkheid aan de bezwaren van het Congres zijn eigen geesteskind gedood, maar niet de volkenbondsgedachte in zijn land.

Terug tot Wilson.

Eerst thans breekt een volkomen nieuw tijdvak aan in dit gebied van de Amerikaansche buitenlandsche politiek. De nieuwe strategie, het over elkander schuiven van de offensieve actie-zones en daarmee van de zgn. veiligheids-gordels hebben het ingeluid. De „Balance of Power” als veiligheidsstelsel is labielier dan ooit geworden door de onberekenbare kracht van de moderne oorlogvoering. Het inzicht, dat geen deel van de wereld a priori uitgezonderd is van het Amerikaansche belang, verduistert de leer van de Vaderen. En zoo ziet men in 1946 de Amerikaansche Regeering een garantie aanbieden voor de neutralisatie van Duitsland. Belangrijker nog, dit aanbod heeft de instemming van de openbare meening en het is oorspronkelijk uit den Republikeinschen hoek gekomen. Het verschil met het lot van Wilson's garantie aan Frankrijk, die de Senaat weigerde zelfs in beschouwing te nemen, is treffend. In denzelfden geest ziet men Amerika zich inlaten met de Europeesche vredesverdragen en met het regiem van de Europeesche waterwegen. En in de Vereenigde Naties ziet men de Amerikaansche Regeering terugkeeren tot het beginsel van meerderheidsbesluiten en tot Wilson's opvatting van collectieve veiligheid, in de overtuiging, dat geen van beide zich tegen haar zullen keeren. Haar vooruitschuiven van de Vereenigde Naties berust op drie overwegingen: 1. De machtsbalans van de groote mogendheden, ook weerspiegeld in den eestemigheidsregel van het Charter (de keerzijde van het vetorecht), kan niet meer functionneeren. 2. Amerika moet de volle verantwoordelijkheid aanvaarden van zijn nieuwe positie als sterkste wereldmacht. 3. Het kan, krachtens zijn geestelijke structuur, de leiding alleen nemen in het verband van een internationale rechtsorganisatie. De nieuwe geest wordt geteekend door het voorbeeld, dat, toen de president dit jaar in een rede zeide, dat Amerika de leiding in de wereld en in de Vereenigde Naties moest nemen, geen enkele stem zich verhiel.

* *

Welk een verschil tusschen de Amerikaansche betrekkingen met het Verre Oosten en die met Europa! Op het eerste gebied een geleidelijke en welbewuste ontwikkeling naar steeds grootere verplichtingen; in de tweede richting incidenteele afwijkingen van een algemeene afzijdigheid, plotseling gevolgd door verbintenissen zonder precedent, die meer om overwegingen van wereldpolitiek dan om Europa zelf worden aangegaan. Het is de noodzaak, waaruit deze laatste bemoeïng voortkomt en alle toekomstige materiele voordeelen zijn slechts een toevallig, zij het ook welkom, nevenproduct van die wereldpolitieke noodzaak. Geen Europeesche markten kunnen werkelijk beslissend zijn voor de verantwoordelijkheden, die Amerika op het oogenblik in Europa neemt. Het gezicht van Amerika wordt eer meer dan minder naar de Westkust toegekeerd. Dat was de richting, waarin de inwendige expansie op het continent werd volbracht. Het was ook de richting, waarin de uitwendige expansie het eerst haar uitweg zocht, langdurig voorbereid door den ouden Chineeschen handel, de zending, de kolenstations in den Pacific, de ontsluiting van Japan en het van Rusland gekochte bruggenhoofd aan de Beringstraat, Alaska. De groote spoorwegen, die het continent begonnen te overbruggen, waren het symbool van de heilsverwachtingen van den Pacific. De Californische „goldrush” was een andere factor van beteekenis. Nog steeds ligt het meerendeel van de rijkdom, de bevolking en de groote steden ten Oosten van de Mississippi, in het oude Amerika, dat zijn venster naar Europa heeft. Maar veel sterker nog dan de eerste wereldoorlog riep de laatste oorlog in het Westen industrieën in het leven, waarvan de gevolgen niet met het wegvallen van de oorlogsproductie zijn ongedaan gemaakt. Zoo zit een staat als Californië met een bevolkingsaanwas, die maar al te goed wortel heeft geschoten. Klimatologische factoren

zijn mede van invloed. Er is in die steden aan de Westkust een vreugdig optimisme, dat staart naar de luchtspiegelingen boven den Grooten Oceaan.

Constanten.

Deze ontwikkelingsrichting draagt bij tot de verklaring van het zwak van de Amerikaansche diplomatie voor het Verre Oosten. Met een hardnekkigheid, die de historici verbaasd heeft, verdedigde zij de eenheid en onafhankelijkheid van China. En niet alleen van het China bezuiden den muur, ook van het China met inbegrip van de Noordoostelijke provincies, zijnde het veel betwiste Mantsjoerije. Zij deed dit eerst tegen Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitschland gezamenlijk, zooals we gezien hebben, door de open deur-nota's. Zij deed dit opnieuw tegen de Russische penetratie in Mantsjoerije, waarbij de Russisch-Japansche oorlog haar te hulp kwam. Toen Japan dien oorlog gewonnen had begon de lange en in kracht stijgende reeks van Amerikaansche acties tegen de Japansche uitbreiding op het Aziatische vasteland. Theodoor Roosevelt's bemiddeling bij de vredesonderhandelingen had ten doel de Japansche voordeelen te verminderen en Mantsjoerije voor China te redden. Amerika's materiele belangen bij Mantsjoerije waren gering. Het verzet tegen de fameuze 21 eischen van Japan aan China (1915) werd twee jaar volgehouden, maar moest, daar Amerika zelf in den Europeeschten oorlog werd betrokken, in een wat dubbelzinnig compromis eindigen. Op de vlootconferentie van Washington in 1922 wist Amerika het Britsch-Japansche bondgenootschap langs een omweg geliquideerd te krijgen en de eerste internationale erkenning van China's onschendbaarheid te bereiken. Na 1930 en vooral na de Japansche bezetting van Mantsjoerije begint de meer directe bestrijding van de Japansche ambities, in climax leidend naar Pearl Harbor 1941.

In deze lijn, die zich over een halve eeuw uitstrekt en door vele tusschenliggende gebeurtenissen wordt aangevuld, zijn weinig afwijkingen en inzinkingen. Het succes is afwisselend, er zijn enkele tactische compromissen, er is de korte episode van de dollardiplomatie. Maar de algemeene houding van de Amerikaansche politiek in deze, ondanks haar vele componenten, ondanks de wisseling van Regeeringen, ondanks haar indirecte belangen, heeft in haar bestendigheid iets van een axioma. En nu Rusland zijn positie van vóór den Russisch-Japanschen oorlog weer heeft ingenomen, ziet men de Amerikaansche diplomatie opnieuw voor Mantsjoerije als onderdeel van een integraal China opkomen. Er zijn voor de Vereenigde Staten verschillende, meer of minder incidenteele conflictspunten in de wereld. Zij kunnen van belang worden, zij kunnen verdwijnen en plaatsmaken voor andere. Het Verre Oosten, China, Mantsjoerije daarentegen zijn constanten.

Hierin ligt opgesloten, dat de Amerikaansche Regeering door gebeurtenissen, onafhankelijk van haar wil, steeds dieper in het Verre Oosten kan worden verwickeld. Dreigen er nieuwe vreemde penetraties in China, worden burgeroorlogen van buitenaf opgewekt of bestendigd, zouden de resultaten van Amerikaansche leeningen en beleggingen verloren dreigen te gaan, de Amerikaansche Regeering zou niet terzijde kunnen treden. Zoolang China niet over voldoende kracht, eenheid en economische ontwikkeling beschikt — en daarover zal, naar deskundige verwachtingen, een lange tijd verlopen —, zou Amerika het bezit van een nauw verhuuld protectoraat moeten aanvaarden. Zal het dan niet den weg van de koloniale rijken gaan, in zoover het een last op zich laadt, dien het niet kan dragen en ook niet kan afschudden? Dit is het probleem van een verre toekomst, dat de bekende China-kenner Latourette²⁾ schildert. Het kan alleen opgelost worden in den vorm van regionale regelingen voor de Pacificlanden, ingevoegd in een algemeene internationale organisatie gelijk de Vereenigde Naties. Dergelijke oplossingen ook

voor koloniale kwesties, worden de laatste jaren van gezaghebbende Amerikaansche zijde aanbevolen, maar het is nog niet te zeggen, of er zich een practische politiek uit ontwikkelt.

In het bovenstaande konden maar enkele aspecten van Amerika's positie als wereldmogendheid worden aangeduid. De ontwikkeling naar andere zijden, de betrekkingen met de overige Noord- en Zuid-Amerikaansche landen en met de deelen van het Britsche Gemeenebest moesten buiten beschouwing blijven. Toch, in het groote beeld treffen ons de beschreven tendenties het meest. Amerika, in zijn gletscherachtige westwaartsche beweging, blijft Europa achter zich laten. Wat een terugkeer tot het oude werelddeel schijnt — leeningen, bindende verplichtingen, medeverantwoordelijkheid voor de vredesverdragen —, is een noodzakelijkheid, die niet aan Europa zelf wordt ontleend. Wat echter niet aanstonds noodzakelijk schijnt en onberekenbare plichten kan meebrengen, wordt met liefde aanvaard, zijnde de verantwoordelijkheid voor het Verre Oosten. Veiligheidsmotieven zijn daarbij niet beslissend. Zij waren het in het verleden niet (anders dan t.a.v. de Europeesche machtsbalans), toen deze verantwoordelijkheid al lang gedragen werd. Zij zijn het ook thans niet, nu het enkele bezit van strategische punten voldoende militaire mogelijkheden geeft. Economische motieven zijn evenmin beslissend. Wel ging de handel met het Verre Oosten aanvankelijk aan de politiek vooraf, maar daarna werden politieke verplichtingen aanvaard, die veruitgingen boven eenig berekenbaar materieel profijt. Dat is, naar alle verwachtingen, ook nu nog zoo. De Amerikaansche deelneming aan de ontwikkeling van China zal mogelijke generaties moeten duren, alvorens evenredige vruchten af te werpen. Te veel vertragende factoren zijn in het spel en een vergelijking met de plotselinge industrieele ontwikkeling van het Rusland sedert de revolutie mag niet gemaakt worden. China's eigen aard behoedt Amerika evenzeer voor de vrees aanstonds explosieve Aziatische machten in het leven te roepen, als voor den lust een Amerikaansch „Pacific-Empire” te stichten. Opgeven van exterritoriale rechten, doorzetten van de zelfstandigheid van de Philippijnen, sympathie voor sterke autonomistische bewegingen, bevestigen, dat men niet den weg van de koloniale rijken wil gaan. Wat Amerika wél naar en over den Pacific drijft is misschien het best, hoewel eenigszins vaag, te beschrijven als een optimisme, dat zich uitbreidt over het heele gebied, waar de groote bevolkingsmassa's van de aarde staan te wachten. Het is het optimisme van de Europeesche „Empire-builders”, maar overgeërfd in andere vormen en een anderen tijd.

A. J. P. TAMMES.

UITBREIDING VAN BEVOEGDHEDEN DER „COMITÉS d'ENTREPRISES” IN FRANKRIJK.

Nieuwe regeling der ondernemingsraden.

Vrijwel onverwacht is onlangs door het Fransche parlement een wet — van 17 Mei 1946 — aangenomen, die ingrijpende wijzigingen heeft gebracht in de ordonnantie van 22 Februari 1945 betreffende de instelling van ondernemingsraden („Comités d'entreprises”), in Nederland ook dikwijls personeelsraden of kernen genoemd¹⁾.

Bij de Fransche ordonnantie van 1945 werd de instelling van ondernemingsraden verplicht gesteld voor alle ondernemingen met méér dan 100 arbeiders, met bevoegdheid van den minister om die grens te verlagen tot 50 arbeiders in bepaalde branches; dit is bijv. op 1 Februari 1946 gebeurd ten aanzien van de metaalindustrie.

Thans geldt, volgens de wet van 17 Mei 1946, die grens algemeen en niet alleen voor handels- en industrieele onder-

¹⁾ Zie: „De kern in het sociale vraagstuk” door Jhr. Mr. R. A. Th. Gevers Deynoot in „E.-S.B.” van 18 Juli 1945.

nemingen, doch ook voor de kantoren in vrije beroepen en bij bedrijfsorganisaties en vereenigingen. Bovendien kan bij ministerieel besluit, hetzij voor een geheele branche, hetzij voor bepaalde ondernemingen, die limiet nog lager worden gesteld. Hiervan gebruik makende, is thans in Frankrijk voor een aantal ondernemingen met meer dan 10 arbeiders de instelling van een ondernemingsraad verplicht voorgeschreven. Voorts is bepaald, dat de zgn. thuiswerkers ook tot het personeel van het bedrijf moeten worden gerekend.

De nieuwe regeling is ook van toepassing in Algiers, Guadeloupe, Fransch Guyana, Martinique en Réunion, en kan door den betrokken minister ook worden uitgestrekt tot de Fransche overzeesche gebiedsdeelen na overleg met de autoriteiten en organisaties in die landen.

Ook de samenstelling der ondernemingsraden is gewijzigd: bestonden deze vroeger ten minste uit 4 leden en 4 plaatsvervangers, thans zullen deze in kleinere ondernemingen met niet meer dan 50 arbeiders bestaan uit 2 leden en 2 plaatsvervangers en met 50-75 arbeiders uit 3 leden en 3 plaatsvervangers. Bij 75-100 arbeiders wordt het nu 4 leden en 4 plaatsvervangers, bij 100-500 arbeiders 5 leden en 5 plaatsvervangers, bij 500-1.000 arbeiders 6 leden en 6 plaatsvervangers, bij 1.000-2.000 arbeiders 7 leden en 7 plaatsvervangers, boven 2.000 arbeiders 8 leden en 8 plaatsvervangers. Bovendien kan iedere, in de onderneming erkende, werkliedenorganisatie nog een afgevaardigde aanwijzen met raadgevende stem. Gehandhaafd is de bepaling, dat bij ondernemingen met meer dan 500 arbeiders ook de ingenieurs en de afdelingschefs in de kern vertegenwoordigd moeten worden.

Hadden vroeger de arbeiders eerst kiesrecht, wanneer zij 12 maanden bij de onderneming werkzaam waren, thans is die termijn teruggebracht tot 6 maanden achtereën. Om tot lid van de kern verkozen te worden is de leeftijdsgrens verlaagd van 25 tot 21 jaar; de voorwaarde, dat men minstens één jaar bij de onderneming in dienst moet zijn, is ongewijzigd gebleven.

In de regeling van den zittingsduur van een lid (één jaar, met kans op herbenoeming) is in zoverre wijziging gekomen, dat hij tusschentijds kan worden ontslagen op voorstel van de arbeidersorganisatie, die hem had voorgesteld, als de meerderheid van de kiezers het daarmee eens is.

De werkgever moest tot dusver aan de kernleden 15 uren per maand vrij geven om hun functie goed te kunnen uitoefenen, doch deze tijd is nu verhoogd tot 20 uren; bovendien moet nu, naast die uren, nog vrij worden gegeven — met behoud van loon — voor den tijd, doorgebracht in vergaderingen van de kern of van de sub-commissies.

Bestond tot dusver een geheimhoudingsplicht ten opzichte van alle vertrouwelijke gegevens, die de kernleden in hun functie vernamen, thans is die geheimhoudingsplicht beperkt tot gegevens omtrent fabricageprocessen.

Wat betreft de wijzigingen in de bevoegdheden van den ondernemingsraad zijn tweeërlei categorieën te onderscheiden:

a. Op sociaal gebied: de kernen mogen zich nu ook met de loonen bemoeien, echter alleen wanneer het gaat over een groep van arbeiders, dus geen individueele loonkwesties.

b. Op economisch gebied:

1. Techniek en organisatie: Volgens den nieuwen tekst moeten de kernen alle suggesties tot verhooging van de productie of verbetering van het rendement bestudeeren, niet alleen wanneer die afkomstig zijn uit het personeel, doch ook van de directie.

Vereischte de oude tekst, dat de kern door de directie moest worden ingelicht over kwesties van organisatie en beheer der onderneming, thans schrijft zij voor, dat de kern daarover moet worden geraadpleegd.

2. Financiën: De verplichting van de directie om den ondernemingsraad in te lichten over de gemaakte winsten en de besteding daarvan, die tot dusverre beperkt was tot

naamlooze vennootschappen met meer dan 500 arbeiders, is thans uitgebreid tot alle ondernemingen, waar een kern bestaat.

Ten aanzien van naamlooze vennootschappen is gehandhaafd de verplichting van de directie om de kern alle stukken en jaarcijfers te verstrekken, vóórdat deze aan de algemeene vergadering van aandeelhouders worden voorgelegd. Ook kan de kern de „Commissaires aux comptes” oproepen om nadere inlichtingen te verstrekken. In plaats van een dergelijken commissaris aan de aandeelhoudersvergadering te mogen voordragen, is nu gekomen de bevoegdheid om een accountant — op rekening van de onderneming — een onderzoek in de boeken te laten instellen en daaromtrent rapport aan de kern te laten uitbrengen.

3. Raad van Beheer: bij naamlooze-vennootschappen kan de kern 2 zijner leden aanwijzen tot lid van den raad van beheer met raadgevende stem.

4. Prijsvaststelling: de nieuwe wet bevestigt de sedert eenige maanden door de Prijsbeheersching gevolgde practijk; volgens welke de ondernemingsraad zijn advies over een door de onderneming aangevraagde prijsverhoging moet geven; bovendien kan de kern geraadpleegd worden door de ambtenaren van den prijsdienst.

Ook in de uitoefening van de functies der ondernemingsraden zijn eenige wijzigingen aangebracht. De bedrijfsleider blijft het voorzitterschap bekleeden en hij roept ook den raad bijeen. Nieuwis, dat, wanneer hij in gebreke blijft, op verzoek van minstens de helft der leden de Inspecteur van den Arbeid den raad bijeen kan roepen.

Tot dusver kon een besluit van de kern eerst nadat het ten tweede male door de bedrijfsleiding was verworpen aan den „Inspecteur Général de la Production Industrielle” worden voorgelegd. Thans kan dat reeds na de eerste weigering.

De meening van de Fransche werkgevers.

Tot zover de voornaamste wijzigingen, die door de wet van 17 Mei 1946 tot stand zijn gebracht. Het spreekt vanzelf, dat men zich in Fransche ondernemerskringen ernstig bezorgd maakt over de nadeelige gevolgen, die daaruit voor de goede verstandhouding tusschen patroon en arbeiders kunnen voortvloeien. Men had verleden jaar de verplichting tot instelling van ondernemingsraden in de grootere ondernemingen aanvaard in de gedachte, dat het goed was de werknemers meer in relatie te brengen met de problemen van het economisch leven, opdat zij begrip zouden krijgen van de moeilijkheden, waarvoor de bedrijfsleiding zich voortdurend geplaatst ziet. Het bleek echter al spoedig na de eerste ervaringen, dat dit nieuwe instituut zich slechts geleidelijk zou kunnen ontwikkelen en dat elke overhaaste uitbreiding daarvan het succes in gevaar zou brengen en tevens schade zou doen aan de pogingen om de productie te bevorderen, hetgeen toch juist één der doeleinden was.

De regeling, zooals die thans na de laatste wetswijziging luidt, dreigt een principieele aantasting van het gezag der bedrijfsleiding tengevolge te hebben, zulks in afwijking van de regeling van 1945, die het gezag tenminste nog heette te respecteeren.

Immers, in plaats van een streven naar wederzijdsche uitwisseling van inlichtingen, dat zich in de ondernemingsraden begon te ontwikkelen, komt nu de verplichting voor de bedrijfsleiding om den ondernemingsraad te raadplegen, alvorens beslissingen genomen worden. Zodoende kan een nadeelig oponthoud ontstaan in de uitvoering van de vele dagelijkse beslissingen, die in industrie en handel geregd moeten worden genomen.

Eenheid van leiding en snelle beslissing, die samengaan met de verantwoordelijkheid van den ondernemer, waarvan men toch algemeen de noodzakelijkheid erkent, dreigen hierdoor in het gedrang te komen.

Een ander punt, waartegen terecht groot bezwaar be-

staat, is, dat de verplichting tot geheimhouding nu beperkt is tot kwesties van fabricageprocessen. Bijgevolg loopt de directie gevaar, dat alle inlichtingen, die zij verplicht is aan den ondernemingsraad te verstrekken, zooals op het gebied van kostprijzen, marktverhoudingen enz., algemeen bekend worden, tot schade van de onderneming.

De opnemng van de loonkwesties onder de onderwerpen, welke tot de competentie van de ondernemingsraden behooren, zal waarschijnlijk voortdurend tot wrijvingen aanleiding geven, terwijl de werknemers er praktisch weinig beter van kunnen worden. Immers, de individueele loonbepaling blijft toch tot de competentie van de directie en de loongrenzen worden behandeld met de syndicaten, onder toezicht van de Overheid.

Tenslotte maakt men zich vooral in de kringen der Fransche kleine en middenstandsbedrijven ernstig zorg over de nieuwe voorschriften. Het gevolg in deze kleine bedrijven zal zijn, dat een naar verhouding veel te groot aantal meest geschoolde arbeiders hun tijd aan het werk der ondernemingsraden moet gaan geven, welke kostbare tijd dus aan de productie onttrokken wordt.

De Fransche werkgevers betreuren algemeen de getroffen wijzigingsmaatregelen, omdat daardoor het instituut der ondernemingsraden, waaraan zij hun steun en medewerking gaarne hadden willen geven, nu vervormd wordt tot een instrument, dat de goede verhoudingen eerder verstoort dan bevordert. Een dergelijk experiment is juist in dezen tijd, nu alles schreeuwt om wederopbouw en verhooging van productie, wel bijzonder nadeelig voor de Fransche economie.

Drs. A. ROM COLTHOFF.

HET ECONOMISCH HERSTEL IN FRANKRIJK.

In het moeizame proces van Frankrijk's economisch herstel is een beslissende fase bereikt na het tot stand komen van de leeningsovereenkomst met de Vereenigde Staten, einde Mei jl. Bij deze overeenkomst, waarop hieronder nader wordt ingegaan, heeft Frankrijk zich verplicht zijn handelspolitiek aan te passen aan de wenschen van de Amerikanen tot een vrije ontplooiing van den internationalen handel: na een bepaalde overgangsperiode zullen de invoerrechten in dezen zin worden herzien, contingentteeringen en import- en exportlicenties zullen worden afgeschaft, de Fransche aankoopcommissies in de Vereenigde Staten zullen worden geliquideerd. Hiermede wordt een nieuw tijdperk voor den buitenland-schen handel van Frankrijk ingeluid. Maar, zoo merkt het Fransche tijdschrift „L'Economie” op in een desbetreffende beschouwing ¹⁾, „il est bien évident que nous ne pouvons pas sans transition passer de notre régime actuel à celui du commerce extérieur libre. Celui-ci suppose, en effet, un équilibre que nous sommes encore loin d'avoir atteint”.

In het volgende wordt een schets gegeven van dit evenwicht, van de betalingsbalanspositie van Frankrijk dus, vóór den oorlog, van de verstoringen, die daarin als gevolg van den oorlog zijn opgetreden, en van de teekenis, die de Fransch-Amerikaansche leeningsovereenkomst heeft voor Frankrijk's economisch herstel.

De handelsbalans van Frankrijk vóór den oorlog.

In het algemeen worde opgemerkt, dat een beoordeeling van de economische situatie in Frankrijk vóór, tijdens en na den oorlog moeilijkheden ondervindt door gebrek aan voldoende gecoördineerd statistisch materiaal. Zoo zijn voor de betalingsbalans van Frankrijk geen officiële cijfers beschikbaar; bij gebrek hieraan maakt bijv. de Volkenbondpublicatie „Balances of Payments” (1937) gebruik van schattingen van particuliere zijde.

¹⁾ „Vers la reprise de notre commerce extérieur”, in L'Economie van 6 Juni 1946, blz. 11.

Voor ons doel is het echter voldoende een overzicht te geven van de handelsbalans van Frankrijk, die vóór den oorlog voortdurend passief was, en van de wijze, waarop dit passieve saldo werd gedekt. Hiervoor diene in de eerste plaats het volgende staatje ²⁾:

	Importen	Exporten (in miljoenen francs) ²⁻³⁾	Saldo
1929	56.686	48.895	— 7.791
1932	29.526	49.403	— 10.123
1934	22.881	17.624	— 5.257
1935	20.748	15.356	— 5.392
1936	25.112	15.271	— 9.841
1937	42.315	23.935	— 18.380
1938	46.080	30.588	— 15.496

Opgemerkt worde, dat de cijfers voor de jaren na 1929 duidelijk den invloed van de wereldcrisis op den Franschen in- en uitvoer weerspiegelen, terwijl de stijging van de cijfers na 1936 in verband gebracht moet worden met de devaluatie van den franc in dat jaar.

Het jaarlijks terugkeerende deficit op de handelsbalans werd gedekt door de opbrengst van Frankrijk's buitenlandse beleggingen en aan het buitenland bewezen diensten (scheepvaart, toerisme e.d.). De betalingsbalans van Frankrijk vertoonde dus in het algemeen hetzelfde beeld als die van andere Westersche landen, zooals bijv. Engeland en Nederland. Dat de dekking van het passief saldo op de handelsbalans — tengevolge van moeilijkheden van binnenlandschen aard, die aan het concurrentievermogen van de Fransche industrie op de wereldmarkt afbreuk deden ³⁾ — met name in de laatste jaren vóór den tweeden wereldoorlog niet volledig was, behoeft ons hier verder niet te interesseeren.

De gevolgen van den oorlog.

Het behoeft geen betoog, dat Frankrijk in economisch opzicht ernstig van den oorlog heeft geleden. Het Jaarverslag 1944/1945 van de Bank voor Internationale Betalingen vermeldt ⁴⁾, dat de nationale productie van Frankrijk in 1944 tot op de helft van het cijfer vóór 1938 was gedaald en dat in dezelfde periode ook het verbruik voor civiele doeleinden een halvering had ondergaan; behalve door deze inkrimping van de consumptie moesten de lasten van de bezetting bovendien worden opgebracht door het achterwege laten van uitgaven voor vervanging en verbetering van het productie-apparaat, door verliezen aan industrieele uitrusting, uitputting van voorraden en vermogensinterring in het binnenland. Houdt men daarnaast nog rekening met een bedrag van 460 milliard francs voor materieele verwoestingen en een liquidatie van buitenlandse beleggingen tot een bedrag van 50 milliard francs, dan komt men op een totaal kapitaalverlies van ongeveer 1 biljoen francs (uitgedrukt in de koopkracht van 1938).

Het genoemde jaarverslag geeft dan het volgende staatje:

Schatting van de oorlogs- en bezettingsschade in Frankrijk.

Schadeposten	in milliarden francs met koopkracht van 1938
Materieele schade, d.w.z. schade en verliezen aan vermogen	756
Overheidsuitgaven t.b.v. den oorlog ..	205
Kosten van de Deutsche bezetting ..	319
Totaal	1.280

De verliezen aan menschenlevens bedroegen, civiel en militair tezamen, 650.000 personen; alles bij elkaar genomen is het bevolkingsaantal van 41,5 miljoen in den herfst van 1939 tot 40,1 miljoen in den zomer van 1945

²⁾ Ontleend aan „L'Economie” van 6 Juni 1946, t.a.p. De geringe afwijkingen, die deze cijfers vertoont t.o.v. die, welke gegeven worden door de „Annuaire Statistique” 1942/1944 van den Volkenbond, zijn bij ons doel van ondergeschikt belang.

³⁾ Men zie in dit verband: Prof. Dr. J. Tinbergen, „De les van 30 jaar”, Amsterdam 1944, blz. 61 e.v.

⁴⁾ t.a.p. blz. 14 en 15.

gedaald. Bijzondere vermelding verdienen de verliezen van de Fransche koopvaardijvloot: in 1939 nam deze met rond 2,9 miljoen B.R.T. de zevende plaats in onder de vloten der zeevarende naties; gedurende den oorlog ging hiervan meer dan 2 miljoen B.R.T. verloren. In den loop van dit jaar hoopt men weer ruim 1,3 miljoen ton ter beschikking te hebben, maar een definitief herstel in dit opzicht zal nog geruimen tijd op zich laten wachten.

Het economisch herstel.

Uit het bovenstaande blijkt, dat het economisch herstel van Frankrijk, en met name het herstel van het evenwicht in de betalingsbalans, geen eenvoudig probleem is. Een ding is duidelijk: nu Frankrijk zijn buitenlandsche beleggingen voor een aanzienlijk deel heeft moeten liquideeren en ruim 2/3 gedeelte van zijn handelsvloot heeft verloren, m.a.w. nu het actief saldo op de dienstenbalans voor een groot gedeelte is verdwenen, zal de export tot het uiterste moeten worden opgevoerd.

Voor dit doel is in de eerste plaats noodig herstel en vernieuwing van het Fransche productie-apparaat, dat tengevolge van den oorlog voor 1/5 gedeelte (ruw geschat) buiten werking is gesteld. Vooral vernieuwing is dringend geboden, want Frankrijk heeft met de in verband met een eventueele „export-drive” zeer onaangename omstandigheid te kampen, dat het productie-apparaat in vergelijking met andere landen sterk verouderd is; dit blijkt bijv. uit den gemiddelden leeftijd der machines, die in Frankrijk 25 jaar, in Engeland en de Vereenigde Staten resp. 7 en 5 jaar bedraagt⁵⁾.

Voor de verkrijging van de middelen, die voor de vervulling van deze taak van herstel en moderniseering vereischt zijn, is Frankrijk afhankelijk van hulp uit het buitenland. Ter toelichting van het feit, dat Frankrijk zelf niet over voldoende middelen ter financiering van den in de eerstvolgende jaren benodigden import beschikt, kunnen de volgende cijfers dienen⁶⁾: de reserves aan goud en vreemde valuta van de Regeering hadden vóór den oorlog een waarde van \$ 3.200 miljoen, in 1945 gedaald tot \$ 1.800 miljoen; tegoeden van particulieren in het buitenland beloopt naar schatting ongeveer \$ 2.400 miljoen. Totaal is dus ruim \$ 4.000 miljoen beschikbaar; een zekere hoeveelheid hiervan moet in mindering gebracht worden als „working reserve” en als gevolg van loopende verplichtingen, zoodat naar schatting \$ 2.500 miljoen voor financiering der importbehoefte overblijft. Daartegenover vereischt alleen al de import voor 1946 volgens het plan Monnet (zie hieronder) een bedrag van ruim \$ 2.900 miljoen.

Het plan Monnet.

Het valt niet te ontkennen, dat het economisch herstel van Frankrijk sinds de bevrijding moeilijkheden heeft ondervonden als gevolg van binnenlandsche politieke complicaties. Daarom is het een verheugend teeken, dat einde 1945 eenstemmigheid werd bereikt over de oprichting van een „Nationale Plan Raad”, die in den loop van Maart 1946, onder leiding van Jean Monnet, zijn werkzaamheden begon en thans een veelomvattend plan heeft opgesteld voor de reconstructie en de moderniseering van het productie-apparaat. Voor de verschillende bedrijfstakken zijn „Commissions de Modernisation” ingesteld, die rapport moeten uitbrengen aan den Raad. In het algemeen gesproken wil men de nationale productie zoodanig opvoeren, dat zij in 1950 25 pCt. boven het hoogste peil van vóór den oorlog (1929) ligt.

Daarvoor zullen drie doeleinden worden nagestreefd:

1. reconstructie der kapitaalgoederenvoorraad;

2. moderniseering van het productie-apparaat;
3. toeneming van het productievolume.

De uitwerking van dit programma is gebaseerd op:

- a. het beschikbaar komen van voldoende importen;
- b. mobilisatie van de nationale hulpbronnen;
- c. herstellleveranties van Duitsland.

De uitvoering van het plan-Monnet zal in totaal naar schatting \$ 6.150 miljoen kosten (in dollars omgerekend voor vergelijkingsdoeleinden).

Ongetwijfeld vormt het beschikbaar komen van voldoende importen het punt, waar voor Frankrijk alles om draait, vandaar de beteekenis van de Fransch-Amerikaansche leeningsovereenkomst.

Het financiële accoord tusschen Engeland en Frankrijk van Maart 1945.

Alvorens nader op de Fransch-Amerikaansche leeningsovereenkomst in te gaan, verdient de financiële overeenkomst tusschen Frankrijk en Engeland, die op 27 Maart 1945 tot stand kwam, de aandacht, daar de onbevredigende afloop hiervan in zekeren zin den achtergrond vormt voor het feit, dat Frankrijk hulp is gaan zoeken bij de Vereenigde Staten.

Bij dit accoord verkraeg Frankrijk een crediet van £ 100 miljoen, Engeland een crediet van het equivalent ten bedrage van frs. 20.000 miljoen; het doel was de goederenuitwisseling tusschen de sterling- en de franczone te vergemakkelijken. Het sterlingcrediet aan Frankrijk raakte reeds spoedig uitgeput, terwijl anderzijds Engeland slechts voor een gering gedeelte van het in francs verleende crediet gebruik kon maken, doordat Frankrijk niet in staat was andere dan luxe-goederen (vooral wijn) te leveren, waarvoor in Engeland weinig interesse bestond. In den loop van 1945 werden aan Frankrijk additioneele sterlingcredieten verleend, welke eveneens spoedig uitgeput raakten, met het gevolg, dat Frankrijk bij het afloopen van den termijn van het accoord, op 28 Februari 1946, aan Engeland £ 150 miljoen (d.i. ruim \$ 600 miljoen) schuldig was.

Eind Februari 1946 gaven de Engelschen te kennen, dat zij de overeenkomst niet wenschten te verlengen; diengevolge zag Frankrijk zich genoodzaakt zijn importen uit de sterling-zone belangrijk te verminderen en om te zien naar hulp uit de Vereenigde Staten.

Het Fransch-Amerikaansche financiële accoord.

Dit accoord kwam einde Mei jl. tot stand na moeilijke onderhandelingen van de missie-Blum met de Amerikaanse financiële autoriteiten, waarbij o.a. ook het plan-Monnet aan de Amerikanen is voorgelegd. Op het welslagen van de onderhandelingen is ongetwijfeld ook de binnenlandsche politieke koers, die Frankrijk gedurende de laatste maanden is ingeslagen, van invloed geweest.

De belangrijkste bepalingen van de overeenkomst zijn de volgende⁷⁾:

1. De Export-Import Bank zal aan Frankrijk een crediet verleen van \$ 650 miljoen, boven de leening van \$ 550 miljoen, die einde 1945 werd verstrekt.
2. De Regeeringen van beide landen zijn tot overeenstemming gekomen betreffende een volledige en definitieve regeling t.a.v. de wederzijdsche „Lend-Lease” en „Mutual Aid”-leveranties. Voorts wordt aan Frankrijk voor den aankoop van surplusvoorraden van het Amerikaanse leger, die zich op Fransch grondgebied (incl. Fransch Noord-Afrika) bevinden, en voor de afwikkeling van leveranties sinds het einde van den oorlog een crediet van in totaal \$ 720 miljoen verleend (de surplusvoorraden zijn hierin berekend op ongeveer \$ 275 miljoen).
3. Op grond van de „Bland Act” worden aan de Fransche Regeering supplementaire credieten ter beschikking

⁵⁾ Zie de „Financial Times” van 31 December 1945, in een artikel getiteld „United Kingdom-French financial discussions”.

⁶⁾ Ontleend aan: Walter Hill, „Outlook for France to-day”, II, in de „Financial Times”, 15 Januari 1946, en aan een artikel van denzelfden auteur in „The Banker” van Juni 1946, onder den titel „The French Five-Year Plan, 1946—50”, (blz. 167).

⁷⁾ Bron: „L'Economiste” van 30 Mei 1946, blz. 2.

gesteld voor den aankoop van Amerikaansche koopvaardij-schepen in een omvang van 750.000 ton.

4. Frankrijk zal met ingang van 1 Juli 1946, en vervolgens op den 1sten Juli van elk jaar tot en met 1950, een rente van 2 pCt. betalen over het netto aan de Vereenigde Staten verschuldigde bedrag. Na 1 Juli 1951 zullen interest en hoofdsom in 30 gelijke annuïteiten worden voldaan. Versnelde aflossing zal mogelijk zijn; anderszids is uitstel van betaling van één of meer annuïteiten mogelijk, voor een nader te bepalen periode, indien beide Regeeringen dit wenschelijk achten in verband met de economische omstandigheden in beide landen.

Tegelijkertijd werd een gemeenschappelijke verklaring van beide Regeeringen over de handelspolitiek gepubliceerd. Hierin wordt o.a. gezegd, dat beide Regeeringen het plan tot herstel en modernisering van het economisch leven van Frankrijk (het plan Monnet) aan een onderzoek hebben onderworpen en dat verwerkelijking hiervan Frankrijk in staat zal stellen een belangrijke bijdrage te leveren tot ontwikkeling van de wereldhuishouding. De Fransche Regeering stemt volledig in met de „Voorstellen, voor te leggen aan een internationale conferentie, betreffende handel en werkgelegenheid”, zooals deze door de Regeering der Vereenigde Staten aan haar zijn medegedeeld. Frankrijk zal, zooals hierboven reeds werd opgemerkt, in overeenstemming hiermede zijn handelspolitiek aanpassen aan de wenschen der Amerikanen.

Conclusie.

Het tijdschrift „L'Economie” van 30 Mei 1946, verschenen dus vlak na het tot stand komen van de overeenkomst met de Vereenigde Staten, brengt hulde aan Blum, „qui a su mener à bien sa lourde tâche en obtenant des Etats-Unis le concours indispensable à notre redressement”. Men kan inderdaad zeggen, dat de Amerikaansche hulp voor Frankrijk onontbeerlijk is. Wel is het een feit, dat de verkregen credietfaciliteiten niet den omvang hebben, dien de Franschen hadden verwacht. Nominaal staat aan Frankrijk een totaal van \$ 1.337 miljoen ter beschikking, doch ingevolge de bepalingen van de overeenkomst kan slechts over een bedrag van \$ 670 miljoen vrij beschikt worden (wat aanzienlijk minder is dan de \$ 3.000 miljoen, welke Blum, naar verluidt, had gevraagd). Een definitief begin van het economisch herstel is thans echter ongetwijfeld mogelijk.

Welke zijn de kansen voor Frankrijk op een herstel van het evenwicht in de betalingsbalans? Voor een beoordeeling hiervan knopen wij aan bij Walter Hill's bespreking van het Fransche vijf-jarenplan⁸⁾. Hill wijst erop, dat de beoogde verhooging van de nationale productie een grondige verandering en vernieuwing van het productie-apparaat vereischt, waarvoor de middelen in de eerste plaats verkregen zullen moeten worden door beperking der consumptie. Daarnaast zal Frankrijk in de eerstkomende jaren omvangrijke importen noodig hebben. Het project van Monnet omvat als onderdeel het volgende importprogramma: (zie tabel volgende kolom).

Voorloopig zal Frankrijk nog niet in staat zijn deze importen, die gemiddeld dus ongeveer \$ 2.600 miljoen per jaar zullen bedragen, te betalen door export van goederen en diensten en met de inkomsten uit buitenlandse beleggingen; in de toekomst is een aanzienlijke uitbreiding van den Franschen export echter zonder twijfel mogelijk. Inmiddels heeft Frankrijk een nuttige reserve aan buitenlandse valuta van omstreeks \$ 4.000 miljoen. Het Amerikaansche crediet beteekent eveneens een belangrijke steun, waarmede de directe moeilijkheden kunnen worden overwonnen en waarmede de eerste schreden naar verwezenlijking van het plan Monnet kunnen worden gedaan. Tot zoover de beschouwingen van Hill.

De indruk schijnt wel gewettigd, dat het Amerikaansche crediet voor het economisch herstel van Frankrijk bij

⁸⁾ „The Banker” van Juni 1946, t.a.p.

Het Fransche importplan.
(in miljoenen dollars, tegen prijzen van 1946)

	1938	1946	1947	1948	1949	1950
Voedingsmiddelen	122	372	100	100	100	100
Veevoeder	5	97	35	30	25	25
Sleenkolen	170	200	168	168	172	248
Vloei-bare brandstoffen	168 b)	60 c)	150 c)	115 c)	128 c)	128 c)
Staal	8	90	—	—	—	—
Andere grondstoffen	634	607	792	871	990	990
Eindproducten	133	—	—	30	50	50
Totaal	1.240	1.426	1.245	1.314	1.465	1.541
Kapitaalgoederen	a)	650	750	750	250	—
Importen door Fransche koloniën	252	600	300	325	350	350
Vrachten	a)	250	260	280	350	390
Totaal	—	2.926	2.555	2.669	2.415	2.281

a) Geen cijfers beschikbaar; b) C.i.f.; c) F.o.b.

lange na niet toereikend is. Uitlatingen in dezen zin kan men ook in de Fransche pers aantreffen. Zoo zegt „L'Economie” van 30 Mei 1946, dat reeds in 1947 nieuwe buitenlandse credieten noodig zullen zijn. Frankrijk zal zich thans, zooals reeds bekend is geworden, in de eerste plaats wenden tot de Internationale Bank voor Reconstructie, zoodra deze begint te functioneeren, met een credietaanvraag van \$ 500 tot \$ 800 miljoen⁹⁾. Voorts heeft President Gouin op een persconferentie medegedeeld, dat momenteel de mogelijkheid wordt bestudeerd om nog andere hulpbronnen aan te boren, zooals bepaalde Britsche Dominions, Zwitserland, misschien ook Nederland....

Hoe het ook zij, de eerste steen voor een definitief economisch herstel is thans gelegd. Het komt er nu maar op aan, hoe Frankrijk de verkregen middelen aanwendt.

Drs. J. H. LUBBERS.

⁹⁾ Een dagbladbericht van 20 Juni 1946 bevestigt, dat Frankrijk aan de Internationale Bank voor Reconstructie een crediet van \$ 500 miljoen heeft gevraagd.

AANTEEKENING.

CONFERENTIE VAN DE ECITO VOOR INTERNATIONAAL VERKEER MET SCANDINAVIE.

Wij publiceeren hierbij de vertalingen van een tweetal resoluties, welke zijn genomen op de van 3 tot 7 Juni jl. te Kopenhagen gehouden conferentie van de „European Central Inland Transport Organisation” (Ecito), betreffende het internationaal verkeer met Scandinavië.

Aanbeveling inzake verkeersroutes.

De conferentie;

1. overwegende, dat geallieerde West-Europesche en Oostzeehavens natuurlijke economische poorten verschaffen voor verkeer naar en van Midden-Europa — gelijk wordt aangetoond door het feit, dat zij in ruime mate vóór den oorlog werden gebruikt, ondanks discrimineerende tarieven in Duitschland —;

2. gelet op de schaarschte van rollend materieel op het vasteland van Europa en het onvoldoende gebruik van de binnenvaarwegen, in het bijzonder van den Rijn, die het meerendeel van het verkeer naftien van de West-Europesche havens verwerkte;

3. overwegende, dat deze situatie beteekent het niet gebruiken van bestaande vervoersgelegenheden, met daaruit voortvloeienden terugslag op het economisch leven van de betrokken landen,

beveelt aan:

(a) dat geen maatregelen behoren te worden genomen om vervoer naar en van Europa over Duitsche zeehavens te leiden, in zooverre zulke maatregelen niet strooken met gezonde economische beginselen;

(b) dat uit dien hoofde elke tegen geallieerde West-Europesche- en Oostzeehavens gerichte discriminatie moet worden vermeden;

(c) dat aan geallieerde West-Europesche- en Oostzeehavens diënt te worden toegestaan om op gelijken voet met Duitsche havens te concurreren ter verkrijging van het hun toekomende deel van het vervoer naar en van Midden-Europa;

(d) dat, waar op het oogenblik bepaalde omstandigheden kunnen bestaan, die het dirigeren van bepaalde vervoeren over Duitsche zeehavens noodzakelijk maken, welke vervoeren onder normale omstandigheden over geallieerde havens zouden worden geleid, de betrokken

Regeeringen met elkander binnen een korten termijn overleg dienen te plegen, teneinde de betrokken beletselen te overwinnen.

Aanbeveling inzake het herstel van geallieerde havens.

De conferentie, gezien de aanbevelingen met betrekking tot het leiden van verkeer naar en van Midden-Europa over geallieerde West-Europesche- en Oostzeehavens,

beveelt aan:

dat aan het herstel van geallieerde havens de voorkeur worde gegeven boven het herstel van Duitsche havens.

STATISTIEKEN.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Dec. 1945	Jan. 1946	Febr. 1946	Mrt 1946	April 1946
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	maandgem. 1938 = 100	16	20	17	25	18
Binnengekomen geladen zeeschepen. Totaal	aantal	377	315	308	394	362
B.R.T.-inhoud	1.000	607	791	775	983	729
Idem te Rotterdam	aantal	225	184	179	236	226
B.R.T.-inhoud	1.000	456	483	486	627	464
Idem te Amsterdam	aantal	77	73	72	110	94
B.R.T.-inhoud	1.000	111	205	188	237	164
Indexcijfer internationale binnenvaart (laadvermogen)	maandgem. 1938 = 100	24	27	18	27	22
Binnengekomen geladen schepen op rivieren en kanalen	aantal	1.288	1.268	1.067	1.632	1.391
Laadvermogen	1.000 t.	770	780	554	931	777
Idem alleen in doorvaart	aantal	660	593	430	769	693
Laadvermogen	1.000 t.	407	362	246	467	407
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	maandgem. 1938 = 100	104	93	84	106	107
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	953	855	771	972	985
waarvan uit: Zuid-Limburg	"	274	289	187	300	345
Rotterdam	"	207	194	180	202	126
Amsterdam	"	78	86	72	87	72
Wilde binnenvaart, prestatie	1 mill. t. km	132	122	104	140	142
Eigen vervoer te water	1.000 t.	201	205	238	497	482
waarvan uit: Rotterdam	"	14	14	60	188	—
Amsterdam	"	12	17	21	27	73
Vervoer door de beurtvaart	"	223	252	250	269	274
waarvan uit: Rotterdam	"	49	72	67	77	74
Amsterdam	"	46	55	55	57	58
Nederl. Spoorwegen, goederenvervoer	1 miljoen	750	895	850	918	870
Tramwegen, vervoerde reizigers	35,1	35,1	41,2	39,8	46,5	48,2
Interloc. autobusdiensten; afgel. km	1.000	2.414	3.005	3.059	3.889	—
Idem, vervoerde reizigers	1.000	4.840	5.939	6.319	7.967	—
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	maandgem. 1938 = 100	117	106	107	106	118
Slachtoffers verkeersongevallen:						
Overledenen	aantal	77	74	58	63	78
Ernstig gewonden	aantal	363	403	378	361	484

In April 1946 kwamen in ons land 429 geladen en ledige zeeschepen binnen met een totaal inhoud van 815.302 B.R.T., waarvan 221 (52 pCt.) met 315.115 B.R.T. (39 pCt.) onder Nederlandsche vlag. In lijnvaart kwamen binnen 124 zeeschepen (29 pCt.) met 243.000 B.R.T. (30 pCt.); in trampvaart 305 schepen (71 pCt.) met 572.302 B.R.T. (70 pCt.).

Over rivieren en kanalen met bestemming Nederland kwamen in April 1946 1.152 schepen met 673.750 ton laadvermogen ons land binnen. Hiervan voeren er 863 (75 pCt.) met 510.059 ton laadvermogen (76 pCt.) onder Nederlandsche vlag en 250 (22 pCt.) met 132.185 ton (20 pCt.) onder Belgische vlag. In doorvaart passeerden in April 1946 door ons land 858 binnenschepen met 543.390 ton laadvermogen, waarvan 181 (21 pCt.) met 108.277 ton laadvermogen (20 pCt.) onder Nederlandsche vlag en 550 (64 pCt.) met 303.374 ton (56 pCt.) onder Belgische vlag.

Het totale goederenvervoer door de wilde binnenvaart bedroeg in April 1946 984.700 ton; in 1.000 ton maakten hiervan deel uit: brandstoffen 323 (33 pCt.), bouwmaterialen 304 (31 pCt.), levensmiddelen 157 (16 pCt.) en meststoffen 92 (9 pCt.).

Het aantal door de tramwegen vervoerde passagiers neemt nog steeds toe. In April 1946 bedroeg het indexcijfer van dit vervoer 227 (maandgem. 1938 = 100). In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag steeg het aantal tramreizigers van October '45 tot April '46 resp. van 6,2 tot 13,2, van 8,6 tot 13,4 en van 6,7 tot 8,8.

In April 1946 bedroeg het indexcijfer van de aan 14 telpunten op rijkswegen getelde personenauto's 77, autobussen 66, vrachtauto's 163, motorrijwielen 139 en rijwielen 45 (maandgem. 1938 = 100). De overeenkomstige indexcijfers voor de maand Januari '46 waren resp. 65, 50, 158, 70 en 43.

In April 1946 hadden in ons land 487 ernstige verkeersongevallen plaats, waarvan 195 in de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners (in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag resp. 67, 35 en 38), 138 in de gemeenten met 20.000—100.000 inwoners en 154 in de overige gemeenten.

De ontwikkeling van het vervoer sedert Augustus 1945.

Het in ons land te gaan, hoe de ontwikkeling van het vervoer in ons land sedert de bevrijding is verlopen. Het ligt voor de hand, dat onder den invloed van het herstelproces de trend in het vervoer thans een sterker stijgende tendenz zal moeten vertoonen, dan bij de normale ontwikkeling vóór 1940 het geval was.

Wanneer men den seizoensinvloed in het verkeerswezen uitschakelt en de maandgegevens herleidt tot gemiddelden van 2 perioden van 30 dagen, krijgt men het volgende beeld van de werkelijke ontwikkeling van het vervoer in de periode Augustus 1945—Maart 1946 (in miljoen ton):

	Totaal	Spoor	Schip	Auto
Augustus 1945	4,6	0,4	1,6	2,7
September 1945	5,5	0,5	2,0	3,1
October 1945	6,4	0,7	2,2	3,6
November 1945	6,2	0,7	2,2	3,5
December 1945	6,3	0,7	2,3	3,4
Januari 1946	7,4	1,0	2,3	3,9
Februari 1946	7,6	1,0	2,3	4,2
Maart 1946				

Het verloop van bovenstaande cijfers leert, dat het herstel bij het wegverkeer het snelst is gegaan, terwijl de stijging zich bij de spoorwegen langzamer, doch regelmatig, voltrekt. De onbevredigende toestand bij de binnenvaart, waar het vervoer sedert het najaar van 1945 vrijwel niet meer gestegen is, wordt voornamelijk veroorzaakt door het uitblijven van het voor ons land zoo belangrijke internationale vervoer.

Het totale vervoer in Maart 1946 van 7,6 mill. ton vertoont in vergelijking met het maandgemiddelde van 1938 een achterstand van 7 mill. ton. De samenstelling van het vervoer is thans geheel anders dan in 1938. Het aandeel in het totale vervoer steeg bij de spoor van 7,9 tot 13,3 pCt., bij de auto van 35,9 tot 56,0 pCt. ten koste van het aandeel van het watervervoer, dat daalde van 56,2 op 30,7 pCt.

Het vervoer per spoor, schip en vrachtauto bleef in Maart 1946 resp. 13,8 pCt., 72,0 pCt. en 20,0 pCt. tenachter bij het maandgemiddelde voor elk dezer vervoersvormen in 1938. Wanneer de ontwikkeling van het vervoer sedert 1938 normaal was verlopen, zou in Maart 1946 een vervoer van 17,5 mill. ton te verwachten zijn geweest (spoor 1,7, schip 8,3 en auto 7,5 mill. ton). In vergelijking met dit theoretische vervoer vertoont het vervoer per spoor, schip en vrachtauto thans resp. een tekort van 41, 72 en 44 pCt., terwijl het totale tekort 57 pCt. bedraagt.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

P 437
116
25
L5

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De Agent zal ook na 1 Juli, waarop de storting op de tweede inschrijving 3 pCt. Grootboekschuld 1946 zal plaatsvinden, voortgaan met de afgifte van schatkistpapier. Alleen vervallend papier zal kunnen worden vernieuwd, waarbij gelijke bedragen aan negenmaands promessen en jaarpapier zullen moeten worden afgenomen.

Verder zullen maandelijks, te beginnen met 1 Juli a.s., van te voren niet vastgestelde bedragen aan drie- en vijfjarige schatkistbiljetten worden afgegeven aan leden van de Bedrijfsgroepen Handelsbanken, Spaarbanken, Landbouwcredietbanken en Effectenhandel. De schatkistbiljetten zullen een rente dragen van 2 resp. 2½ pCt. en moeten waarschijnlijk dienen om deze instellingen de mogelijkheid tot het vergoeden van rente over de aan hen toevertrouwde gelden te bieden. Voor het Rijk heeft de langere looptijd van deze schatkistbiljetten blijkbaar een zekere aantrekkelijkheid boven de gewone schatkistpromessen.

Een en ander heeft tot gevolg gehad, dat de disconto's in de open markt nog boven de agentstarieven liggen, ondanks het naderen van den 1en Juli, waarop de Grootboekinschrijvingen moeten worden betaald, en waarbij schatkistpapier tegen de officieele prijzen wordt overgenomen. Blijkbaar wenscht men zich van de korte termijnen te ontdoen, teneinde van de bovengenoemde mogelijkheid tot verkrijging van langlopend papier gebruik te kunnen maken. Driemaands promessen werden gevraagd tegen 1¾ pCt., vijfmaands papier werd bij geringe omzetten verhandeld tegen 17/16 pCt., terwijl halfjaars papier werd aangeboden tegen 17/16 pCt.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week een vrij scherpe daling te zien, waarop slechts bij enkele fondsen een herstel volgde. Aandeelen Unilever werden per 21 Juni jl. tegen 283 pCt. verhandeld, terwijl de notering een week tevoren nog 295 pCt. bedroeg. Voor aandelen Philips waren deze koersen resp. 305 pCt. en 317 pCt., terwijl aandelen Calvé in de betrokken periode daalden van 178 pCt. tot 165 pCt. De voorgestelde belastingverlaging voor het bedrijfsleven oefende alleen op de koersen van bankaandeelen een merkbaren invloed uit, hetgeen vermoedelijk hierdoor veroorzaakt wordt, dat alleen deze groep van bedrijven er in de nabije toekomst merkbaar van zal kunnen profiteren. Voor de industrie worden dus blijkbaar de winstverwachtingen niet al te hoog gespannen, daar immers de voorgestelde wijziging in de Vennootschapsbelasting, tezamen met de mogelijkheid van de vorming van belastingvrije reserves, juist bij behoorlijke winsten een gunstigen invloed zal moeten uitoefenen. Rubberfondsen werden in tegenstelling met de oorspronkelijke verwachtingen tegen behoorlijk hooge koersen verhandeld.

Op de staatsfondsenmarkt gaven de 3½ pCt. oorlogsleeningen een geringe koersdaling te zien tot 101 pCt. aan het einde van de week. De koers der nog uitstaande 3½ pCt. pandbrieven is thans den paristand vrij dicht genaderd, zoodat de conversiekansen hierin blijkbaar ten volle zijn verdisconteerd.

STATISTIEKEN.

DE BUITENLANDSCHE HANDEL DER VEREENIGDE STATEN, GESPLITST NAAR LEEN- EN PACHTLEVERANTIES EN COMMERCIEEL VERKEER, 1938—1945.

Post	in miljoenen dollars					
	1938	1941	1942	1943	1944	1945 Jan.— Juni
<i>Uitvoer</i>						
Commercieele uitv.	3.094	4.406	3.147	2.606	2.956	1.759
Leen- en pacht- leveranties	—	741	4.933	10.357	11.305	4.050
Uitvoer totaal	3.094	5.147	8.080	12.963	14.261	5.809
<i>Invoer</i>						
	1.960	3.345	2.742	3.371	3.916	2.122
Saldo	+1.134	+1.802	+5.338	+9.592	+10.345	+3.687
Saldo v. d. invoer en den commer- cieelen uitvoer	+1.134	+1.061	+ 405	— 765	— 960	— 363

Bron: Jaarverslag 1944/1945 van de Bank voor Internationale Betalingen te Bazel, blz. 131.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 MEI 1946

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f 13.772.962,60	Kapitaal	f 40.000.000,—
Ned.schatk.papier	575.810.000,—	Reserve	11.200.000,—
Ander Overheids- papier	1.384.705,—	Bouwreserve	2.000.000,—
Wissels	977.396,58	Deposito's op ter- mijn	50.592.991,06
Bankiers in Bin- nen- en Buitenl.	24.587.717,85	Crediteuren	573.971.841,44
Eff. en Syndicat.	1.284.253,55	Kassiers en gen.	
Prol. en Voorsch.		Daggeldleeningen	6.665.825,87
tegen Effecten	13.488.913,75	Te bet. wissels	100.000,—
Debiteuren	55.769.522,41	Door derden ge- accepteerd	28.739,71
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	7.892.643,77	Overl. saldi en and. rekeningen	13.908.717,43
Gebouwen	3.500.000,—	Res. v. verleende pensioenen	1.120.174,53
Bel. reserve voor verleende pens.	1.120.174,53		
	f 699.588.290,04		f 699.588.290,04

**MAATSCHAPPIJ TOT FINANCIERING
VAN HET NATIONAAL HERSTEL N.V.,
gevestigd te 's-Gravenhage.**

UITGIFTE van
nom. f25,000,000.- preferente Aandeelen B,
in stukken groot nom. f 1000.— aan toonder,
deelende in de winst van 15 Juli 1946 af,

storting hetzij in vrij geld, hetzij ten laste van een door de Afdeeling Effectenregistratie van den Raad voor het Rechtsherstel geblokkeerde rekening.

De Staat der Nederlanden garandeert het dividend op basis van 3½ % 's jaars.

Ondergeteekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen openstellen bij hare kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, voor zoover in deze plaatsen gevestigd, alsmede te 's-Gravenhage ten kantore van de Heeren HELDRING & PIERSON op

VRIJDAG 28 JUNI 1946,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
tot den koers van 100¾ pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 19 Juni 1946. Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Amsterdamsche Bank N.V.
De Twentsche Bank N.V.
Incasso-Bank N.V.
Lippmann, Rosenthal & Co.
R. Mees & Zoonen
Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V.
Nederlandsch Indische Handelsbank N.V.
Pierson & Co.
Rotterdamsche Bankvereniging N.V.

Amsterdam, 19 Juni 1946.
Rotterdam

◆ **Vacatures** ◆

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN zoekt voor haar administratieve afdelingen

ervaren krachten

goed op de hoogte van de moderne bedrijfsadministratie. Leeftijd tot 35 jaar. Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan de afdeling Personeelzaken, Willemstraat 65, te Eindhoven; onder motto „BA”.

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

**Belastingconsultatie- en Accountantskantoor
A. L. F. LEVERINGTON**

1e Helmersstraat 95 - Amsterdam - Tel. 85508
Belastingadviezen - Aangiften - Reclames enz.
Inrichten - Bijhouden en Contr. v. Boekhoudingen

„t Glas levert Pieterman”

ook voor technische doeleinden

PATRIJSPOORTGLAZEN • TELEGRAAFPLATEN
MANOMETERGLAZEN • PEILGLAZEN • OLIEGLAZEN
REFLEXGLAZEN • WATERMIETERGLAZEN ENZ.

Glasindustrie

Pieterman

WESTVEST 17 - SCHIEDAM - TELEFOON 69269

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631
Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Uw toekomst is veilig

met een polis van de

Algem. Friesche Levensverzekering-Mij
of de

Groot-Noordhollandsche

LEEWARDEN van 1845 AMSTERDAM
Burmaniahuis v. Brienenhuis

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van
Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

**SCHRIFTELIJKE CURSUS
VOOR MODERNE
BEDRIJFSADMINISTRATIE**

Leidt op voor het examen moderne bedrijfsadministratie —
Behandelt o.a. administratieve organisatie, de rekeningstelsels,
voor- en nacalculatie, standaardkosten en budgetteering, loon-
stelsels en loonadministratie, bedrijfsstatistiek, toepassingen in
verschillende bedrijven — Biedt uitstekend verzorgde lessen
en beschrijvingen, uitvoerige en gedegen correctie van de
uitgewerkte vraagstukken, alle gewenschte voorlichting op
studiegebied — Beschikt over talrijke medewerkers uit de
praktijk van het bedrijfsleven — Verzorgt behalve den hoofd-
cursus ook voorbereidende, aanvullende en repetitiecurssussen.

1 Sept. aanvang nieuwe cursussen

Prospectus op aanvraag

SECRETARIAAT BEURSGEBOUW
KAMER 321 — ROTTERDAM